

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ 1. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424

TELEFON: AUT. 505—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN J. 454—48.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRnök TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETÉNEK

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: **Dr. ALKÉR SÁNDOR** M. KIR. POSTAFŐIGAZGATO

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTATANACSOS.

TARSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTAFŐMÉRnök.

A magyar posta egyes pénzügyi problémái.

* * *

Quelques problèmes financiers de la poste hongroise.

L'article expose la position financière de la poste hongroise, émanant de son organisation juridique, ainsi que les besoins d'investissement et leur couverture financière au sujet de laquelle il propose des solutions rationnelles.

Tudvalévő, hogy a postának regále-joga és monopóliuma van. Előbbi a levelek, levelezőlapok és időszaki lapok szállítására és kézbesítésére terjed ki, monopóliuma pedig a távíróra, távbeszélőre és rádióra. Egyéb szolgáltatásait a posta általában a kereskedelmi törvény alapján teljesíti, más kereskedőtől, illetőleg szállítótól eltérően azzal a különbséggel, hogy ebbeli működésének a feltételeit az 1875. évi XXXVII. tc. 421. §-a alapján általános érvénnyel maga állapíthatja meg.

Az állami regále és monopólium jogi természetéből következik az az etikai felfogás, hogy az ezen alapokon teljesített állami szolgáltatásokért vagy egyáltalán ne szedjünk díjakat, tehát az állam az ide vonatkozó kiadásait összjövedelmeiből fedezze, vagy legalább oly mértékű tarifákat állapítsunk meg, hogy a posta útján végzett eme szolgáltatások kiadásait ezekből az állam fedezni képes legyen. Ezen elmélet szerint a postai díjak a valóságban az adók jellegével bírnak. Meg kell állapítanunk, hogy ez az etikai alapokon nyugvó elmélet a valóságban nálunk sohasem érvényesült, ellentétben némely nyugati külföldi államban követett eljárással, amennyiben pl. Franciaország és az U. S. A. szintén szed ugyan postadíjakat, de a postaszolgáltatásra mégis egyéb közjövedelmeiből ráfizet. Kétségtelenül ezen utóbb nevezett államok példájának a követése lenne az általános közgazdaság érdekében célszerű és racionális, — ha azt mi is megtehetnők. De, sajnos, ilyen postai berendezést a boldog egész Magyarország sem tudott

létesíteni, annál kevésbbé vállalhatja azt a mai kis területén és tőkeszegénysége mellett. Itt is, mint az élet sok más vonatkozásában, a jó és helyes elméletek megvalósítását lehetetlenné teszi a rideg valóság parancsoló szükségessége. Innen van, hogy az 1867-es kiegyezés utáni Magyarország az akkor megindult és folyton fokozódó nagy fejlődése miatt szükséges nagy beruházások és az ezekkel kapcsolatos nagy kiadások fedezésére kénytelen volt már kezdettől fogva olyan postai tarifákat megállapítani, amelyekből nemcsak a postai kiadásokat fedezhette, hanem azok révén bizonyos mértékben még a közadókat is alacsonyabban vethette ki. Az ellenkező jogi elmélet ellenére tehát a posta, a hazai viszonyokból folyó kényszerhelyzet folytán, az államnak — mondhatjuk — kezdettől fogva jövedelmező, hasznot hajtó szerve volt.

A háború utáni kis Magyarország borzalmas közgazdasági és pénzügyi helyzete ezt a gyakorlatot ellenállhatatlanul szentesítette s minthogy a legtöbb külföldi államban is erre az irányzatra tértek át, a magyar posta pénzügyi jogi viszonyának akként kellett átalakulnia, hogy a posta olyan üzemi jellegű állami szerv, amelynek összes kiadásait a saját bevételeiből kell fedeznie s amellett a postába fektetett állami előlegek megfelelő jövedelmezőségét is biztosítsa. Mindezekon felül, mint állami üzemnek, még üzemi feleslegeket is kell produkálnia, amiket azután az állami számlákra évenként befizet.

Eme új elgondolásnak, illetőleg pénzügyi követelménynek volt a technikai következménye, hogy az 1924. évi szanalási törvény végrehajtásaként a posta évenkénti költségvetéseit a kereskedelmi tárca költségvetéséből kivéve, — az állami üzemek közé veszik fel. Érdemi következmény pedig a postát most már olyan gazdálkodásra és beruházásokra készítették, ami lényegesen eltér az előbbi irányzatától.

Ha az előbbi és az új irányú, közkézen forgó postai költségvetéseket tanulmányozzuk, mindenek előtt azt látjuk, hogy a posta most jelentékenyen több kiadást visel, mint előbb. Az 1930/31. költségvetési évben ezek az új terhek és azok összegei a következők:

1. postaszállításiért a Máv.-nak	3,220.000 P
2. vasúti menetdíjkedvezmények váltsága	440.000 P
3. nyugellátások	13,830.000 P
4. betegbiztosító intézet és öregségi biztosítás kereken	1,000.000 P
5. kölcsönök törlesztési kamata	9,203.000 P
6. autóadó	70.000 P
7. községek stb. elmaradt hozzájárulásai folytán új kiadás, cca	250.000 P
összesen	
	28,013.000 P

amivel szemben több-bevétel a portómentesség megszüntetése folytán cca. 1,900.000 P

új terhünk kereken 26,000.000 P

A posta pénzügyi helyzetének további taglalásánál azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy jóllehet elvben a posta minden igénybevételét tarifa szerint mindenkinek meg kell térítenie, illetőleg fizetnie, mégis a posta számos olyan szolgálatot teljesít, amiért vagy egyáltalán nem, vagy csak csekély mértékben térülnek meg a kiadásai. A posta évi jelentéseiből vett számítások alapján ezt a meg

nem térülő kiadást jelenleg évi 6,000.000 P-re tehetjük. Ebben jelentékenyebb tételek a postatakarékpénztárnak teljesített és folyton emelkedő szolgáltatások, továbbá az állami illetmények és rokkant-utalványok díjmentes szolgálata, stb.

A 26 millió pengős új teher mellett is és a tetemes ingyenes szolgáltatások ellenére a posta forgalma és pénzügyi egyenlege a szanalás 1924/25-iki első évétől a legutóbbi időkig oly kedvező és biztos alapokon nyugvó képet mutat, amilyent egyetlen más állami intézményünk sem tudott produkálni. Így az 1930/31. évi költségvetés 64. oldalán olvasható összeállítás szerint, míg az 1924/25. évi jövedéki fellesleg 6,177.452 P volt, az 1928/29. évben az már 7,636.170 P, jóllehet ebben az évben a posta emellett 7,102.680 P tőkekamat térítést is eszközölt, amellyel együtt 14,738.850 P-t fizetett be az állami számla javára. Pedig ebben 1927. óta a posta kiadásait az akkori fizetésrendezés terhei is emelik.

Ezt az eredményt a posta tervszerű, céltudatos és előrelátó gondos gazdálkodásának és a postaszemélyzet mindenek felett álló hazafias munkakészségének, szaktudásának és soha nem lankadó úgyszereténének köszönhetjük. A posta személyzetét erre az erkölcsi magaslatra hosszú évek tervszerű munkájával nevelték s azért a teljesítményért, amit ez a személyzet eredményez, aránylag csekély ellenszolgáltatás az, amit üzemi jutalék címén mellékesen kap. Enélkül azonban a mai létszámmal a forgalmat lebonyolítani nem lehetne, sem olyan jó szolgálatot adni, ami a magyar postát közismerten jellemzi s amely e révén újból az ország büszkesége. Az üzemi jutalék tehát pénzügyileg olyan jó befektetésnek bizonyult, amely annak végleges megadását egyszersmindenkorra biztosítja, ha takarékosagra akarunk törekedni.

A közgazdasági élet mostani válságát és annak legszomorúbb jelenségét, a munkanélküliség emelkedését a posta forgalma csak az utóbbi időkben, nevezetesen csak a folyó évben kezdi érzékenyebben tapasztalni. A pénzügyminisztérium által közreadott havi jelentésekből és az általunk ismert eddigi forgalmi adatok alapján reálisan számíthatunk arra, hogy az 1930/31. évre előirányzott 113,566.000 P-ből már 6 millió P nem fog befolyjni, ami viszont az elkerülhetetlenül szükséges és el nem odázható beruházások fedezeténél ugyanennyi hiányt fog jelenteni.

Az 1929/30. évre a törvényhozás által engedélyezett költségvetés indokolása szerint az 1933/34. évig megállapított ötéves beruházási programból, a folyó költségvetési évet is beleszámítva, 46,185.000 P beruházási összeg fedezetéről kell gondoskodni. Már pedig ebben a programban még nincsenek benne olyan beruházási szükségletek, amelyeknek megvalósításával várni nem lehet, részint, mert feltétlenül hasznos és késedelem nélkül gyümölcsöző befektetések, részint, mert a fejlődés e téren késedelmet nem tűr meg. Ilyeneknek gondoljuk Budapesten a *csőposta* haladéktalan megépítését, ami minden nagy városban már régóta megvan s ami mindenütt a személyi és dologi kiadások csökkentésével jár, amellett, hogy a szolgálat jelentékeny javulását mozdítja elő; a *rádió-relaisok* és *nagy-adó-, valamint a rövid-hullámú rádiótávíró-adóállomások* megépítését, *Budapesten egy nagy-szabású csomagfelvevő-hivatal felállítását, végül a budapesti automa-*

tikus távbeszélő-állomások további jelentékeny kiépítését, az utóbbit azért, mert a 70.000 főállomás Budapest igényeit már csak rövid ideig elégítheti ki. Ezeket az új beruházási szükségleteket, ha megközelítően 40 millió pengőre becsüljük, az ötéves programmal együtt még kerekén 85—90,000.000 P az az összeg, amely rövid időn belül még beruházásokra szükséges lesz.

Ezt így látva, rögtön megérthető, hogy a posta az állami előlegek törlesztésére, de másrészt a forgalomcsökkenés folytán elmaradt hiánynok pótlására, valamint az új létesítményekkel kapcsolatos többkiadásainak fedezetére, a különben annyira nem szimpátikus tarifaemlést sem nélkülözhetette. Ha azonban a posta pénzügyi egyenlegét legalább megközelítően rendben és az eddigi nívón akarjuk tartani, a tarifaemelésből a postára jutó több bevétel sem lesz elegendő.

A posta kölcsön-tartozásai ugyanis, amiket 15 év alatt kell 5%, részben 7.5% kamattal együtt törleszteni, a következők:

1. az 1930/31. költségvetés szerint az eddigi tőke-tartozás kerekén	80,000.000 P
2. az 1930/31—1933/34. évekre hozzá kerekén	46,000.000 P
3. újabb beruházásokra kerekén	40,000.000 P

összesen: .. 166,000.000 P

Nem hisszük, hogy ily nagy összegű tőkének és kamatainak az eddigi rendszer mellett, vagyis 15 éven át való teljes törlesztését a posta költségvetése még a felemelt tarifa mellett is elbirná. Ezért eleve foglalkozni kell a lehető megoldás problémájával. A megoldásnak pedig csak egy kulcsa kínálkozik: a törlesztési időnek 35 évre való elosztása, a kamatteher csökkentése, ha később lehetséges, konvertálás révén is, olyan számítással, hogy kölcsönkamat-térítés címén a posta terhét lehetőleg állandó tételekben, még pedig évente legfeljebb 10—11 millió pengőben állapítanak meg.

A törlesztési időnek 35 évben való megállapítása indokolt volna azért is, mert 15 év esetén ezt az időt túlságosan megterheljük, másrészt mert a beruházások által létesített objektumok és berendezések élettartama átlagban 35 év. A kamatozás százalékát csökkenteni kellene azért, mert a beruházások összegeit legnagyobb részében a posta bevételi feleslegeiből engedélyezi a törvényhozás, már pedig ezek a feleslegek a postadíjakkól adódnak, azokat a közönség fizeti, de ugyanaz fizeti ezek után a kamatokat is. Indokolt és méltányos tehát az lenne, ha a postai feleslegekből felhasznált beruházási összegek után a kamatfelszámítást teljesen mellőzni lehetne. Kívánatos és szükséges lenne továbbá az évi törlesztéseket is lehetőleg azonos összegekben megállapítani. Ezt annyival inkább lehetségesnek véljük, mert a fentebbiekben felsorolt beruházások megvalósítása után a posta rendelkezni fog mindazokkal az eszközökkel, amelyekre szolgáltatának ellátásánál feltétlenül szüksége van, később tehát már csak pótlásokra és remélhetőleg az eddigiéknél jelentékenyen kisebb új befektetésekre lesz szüksége, másrészt, hogy a később okvetlenül bekövetkező tarifaleszállításhoz biztos mértékül szolgálhasson a tőkekamat-törlesztés összege is.

Lapunk e számának terjedelme e kérdésekkel való bővebb foglalkozást nem engedi meg. De úgy véljük, nem végeznünk felesleges mun-

kát, amikor a figyelmet ezekre a nagy horderejű kérdésekre minél szélesebb körben felhívjuk. Senkit se ijesszen azonban meg a beruházási összegek nagysága, mert minden postai új létesítmény hasznot hajtó és kifizetődő, másrészt pedig becsületes kezek, becsületes igyekezettel és tudásuk legjavával kezelik azokat, miáltal nemcsak a posta érdekeit szolgálják jól, hanem a munkaalkalmakat is hathatósan előmozdítják.

Az egyes postaküldemények fejlődése.

Irta: Dr. HENCZ LAJOS m. kir. postaigazgató.

Le développement des différens envois postaux. Par le Dr. Louis Hencz, directeur de poste roy. hongr. L'auteur continue son essai commencé au 8e Numéro de notre revue et s'occupe, à cette occasion, de l'histoire des colis postaux, des lettres et boîtes avec valeur déclarée et des mandats-poste.

(Folytatás.)

A st.-galleni kereskedők (Svájc) postája és a Thurn-Taxis család postája már a XVII. században foglalkozott csomagszállítással. Más posták a csomagokat csak levéldíjszabás szerint fizetett portó ellenében szállították. („Postacsomag” név alatt a régi írárok az egybe csomagolt leveleket, a levélzárlatokat értik.) Az állami posták közül a porosz állam postája az első, mely nagyobb terjedelmű csomagokat postán szállított, sőt 1715 július 20-iki patensével I. Frigyes Vilmos 20 font súlyig a csomagok szállítását regálénak nyilvánította s megsértőit érzékeny pénzbüntetéssel sujtotta.

Amikor Lilien báró javaslatára Mária Terézia Poroszország példájára 1749-ben a kocsipostát nálunk is berendezte, 1750 augusztus hó 5-én kelt patensével ugyancsak 20 bécsi fontig terjedő minden csomagot olyan helyek között, hol diligence-forgalom volt, kizárólagos joggal kocsipostán szállítandónak nyilvánított s megszegőit szintén pénzbírsággal sujtotta.

Nagy Frigyes Poroszországban 1782-ben a postakényszert 40 font súlyhatárig felemelte. A rajnai tartományban 2 font súlyig terjedt a postakényszer, Bajorország a posta államosításával (1808) kapcsolatban 15 müncheni fontig mondta ki a postakényszert, míg Württemberg 1821-ben csak a pénzt és ékszer tartalmazó csomagokra mondta ki a regálét. Az 1852-iki porosz postatörvény újból leszállította az uralma alá került területekre nézve a csomagok súlyhatárát 20 fontra.

Am a csomagszállítási regálé nem bizonyult indokoltnak és célszerűnek. Ezért Ausztriában az 1837. évi postapatens a csomagokat feloldja a postakényszer alól. Példáját követték a németországi posták is. Poroszország 1860-ban, az északnémet postaszövetség 1867-ben, Bajorország 1862-ben, Württemberg pedig 1871-ben szüntette meg a regáléjogot a csomagokra nézve. A német államoknál a csomagok felszabadítását főként a vasútra való tekintettel mondották ki, nehogy a vasút fejlődését a postának e joga hátrányosan befolyásolja.

A legtöbb állami posta nem foglalkozott 1880-ig egyáltalán postacsomag szállításával. Ez üzletágra az osztrák, magyar és német posta az 1880-iki párisi kongresszus alkalmával hívta fel figyelmüket, ahol meg is kötötték a nemzetközi csomag (colis postal) egyezményt. Azóta számos állami posta felvette üzletkörébe a csomagszállítást, így Anglia is, hol e forgalom rövid idő alatt bámulatos méreteket öltött. Más országokban, pl. Francia-, Olasz- és Spanyolországban a posta a vasúttal végezteti a saját felügyelete és garanciája mellett a postacsomagforgalom lebonyolítását. A külföldi forgalomban fogad csak el csomagküldeményeket az Északamerikai Egyesült-Államok, Dominica köztársaság és Mexico. Belgium a csomagforgalom lebonyolítását teljesen a vasútra bízta.

A XIX. század közepéig a posta csak súly szerint és pedig fontonként meghatározott összeggel kártérítette a feladókat elveszett, vagy kifosztott, illetve sérült csomagjaikért, csak az ötvenes években kezdtek megkülönböztetni az értéknyilvánítással ellátott és értéknyilvánítás nélkül feladott csomagokat a kártérítés szempontjából, mely alkalommal behozták az értéknyilvánítási díjat is.

Az oly csomagokhoz, melyekre nem lehetett a címet felírni, kísérő iratot csatoltak, melyet a csomaggal együtt továbbítottak. Ezek lezárt levelek is lehettek, melyekben a csomagra vonatkozó értesítések voltak, míg a címlapon a címen kívül a csomag külsejének leírása (burkolata), értékének jelzése s a lezáráshoz használt pecsét mása foglalt helyet. A kísérőlevél szállítása díjmentes volt. Németországban nem kívánták, hogy a csomagra teljes címet írjon a feladó. Elég volt, ha csak jelzést tett reá, melyet a kísérő iratra is feljegyzett és ezek egyeztetésével tudták meg a kísérő iratról a csomag pontos címét.

Később minden csomaghoz kívántak úgynevezett szállítólevelet, mely egy ív papírból állott s a csomag címe, leírása és pecsétlenyomat volt rajta. Ezeket mindig a csomaggal együtt továbbították és pedig a rovatlapba egyenként bevezetve s kézbesítéskor a címzett birtokában maradt. Németországban 1874 óta a szállítóleveleket külön postamenetekkel is továbbíthatták s a szállítólevelek a posta birtokában maradtak.

Nálunk is a szállítólevelek 1871-ig a feladó által kiállított papírlapok voltak s csak 1871-ben hozták be az előre nyomtatott s 5 krajcáros bélyeggel ellátott szállítóleveleket. Ez az 5 krajcár a pénzügyminisztérium által szedett forgalmi adó volt, melyet a feladó a szállítólevél vásárlása alkalmával rótt le.

Az utánvételes postacsomagokat az osztrák pénzügyminiszter, — aki ekkor a mi postánkat is igazgatta — 1860 június 1-én rendszerezte Ausztriában és nálunk. Ausztria, Magyarország, Németország, Luxemburg, Németalföld (Hollandia) és Svájc 1875 február 1-től nemzetközi egyezményvel megnyitotta egymásközt az utánvételes csomagok forgalmát, mely később fokozatosan más államokra is kiterjedt.

Nálunk 1891-ig a csomagokat tételesen rovatolták a hivatalok egymás között s csak 1891-ben hozta be Baross Gábor a csomagok sommás kezelését, mely Németországban már csaknem két évtizede otthonos volt. Ez időtől kezdve válik el élesen a nagyobb értékű és

kisebb alakú csomagok kezelése a többiekétől. Az előbbieket „kézicsomag”, az utóbbiak pedig „betétcsomag” elnevezést nyernek és külön szabályok szerint kell kezelniük, továbbítanunk és kézbesítenünk őket.

Értéklevél.

A pénzküldés levélben magánfelek részére az 1627-iki királyi rendelet megjelenése után Franciaországban tilos volt, de a postatisztviselők között lehetségessé vált, akik 100 fontig terjedhető készpénzt vehettek át a felektől, hogy azt természetben a címzethez eljuttathassák.

Angliában 1792-ben, Németalföldön 1793-ban engedték meg, hogy a postatisztviselők úgy, mint Franciaországban, egymás között pénzt küldhessenek, a pénzeslevélforgalom pótlására.

Németországban a kocsiposta berendezésével kapcsolatban a porosz posta már a XVIII. század elején megengedte, hogy a csomagokban, vagy a levelekben a feladók pénzt helyezhessenek el a címzettek részére. A pénzt tartalmazó leveleket különös gonddal kezelték s közönségesen „Geldbrief”-nek, vagy „rekomandiert” levélnek nevezték.

Nálunk Mária Terézia uralkodása alatt, az 1749-ben szervezett kocsiposta vállalta a pénzeslevelek és pénzes, értékes csomagok szállítását, sőt a királynő 1750 augusztus 5-én kelt patensével kivétel nélkül minden pénzküldeményt az olyan helyek között, melyek diligencia összeköttetésben állottak egymással, regálénak nyilvánított. Minthogy a kocsiposta vonalai nem szaporodtak kellő mértékben, a gazdasági élet pedig a pénzküldés lehetőségét az olyan helyek között is megkövetelte, amelyek kocsipostával összekötve nem voltak, a közvélemény nyomásának hatása alatt a kormány kénytelen volt lehetővé tenni, hogy pénz a levélpostával is küldhető legyen.

E kívánságot egyébként már ekkor megoldotta a gyakorlati élet, csupán szentesíteni kellett azt.

Már a XVII. században nálunk a törvényszéki idézéseket a törvényszékek egy átvételi elismervény (tértivevény) csatolása mellett adták fel, amelyet a postamester a kézbesítés alkalmával a címzett aláíratott s a legközelebb indított postával a törvényszéknek a kézbesítés bizonyosságául visszaküldött. A XVIII. század közepén a posta magánosoknak is megengedte, hogy ily átvételi elismervénnyel ellátott leveleket feladhassanak, egy féllatnyi súlyú magánlevél díjának megfelelő portótöbblet kiszabása mellett. E leveleket nálunk és Ausztriában szintén „recomendiert” leveleknek nevezték. A felek a levelezés módját arra használták fel, hogy a borítékba, a levél mellé pénzt tettek s a kézbesítési elismervény útján szereztek megnyugvást arról, hogy az rendeltetési helyére meg is érkezett. Ámde, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a levelekben pénz is van, a postát gyakran útközben kirabolták, a leveleket kifosztották. A gyakori rablótámadások miatt a levelekben a pénz, vagy egyéb értékek elhelyezését a postaigazgatás megtiltotta. Ez az intézkedés azonban általános zúgolódást keltett, mert a gazdasági élet fejlődésére rendkívül károsan hatott. Ezért

1775-ben a bécsi igazgatás hivatalosan megengedte, hogy a „rekomendirt” levelekben a feladók pénzt küldhessenek, sőt ha a pénzt a feladók a felvevő előtt megolvastva helyezik el a levélben és előtte pecsételik le, az összegről nyugtát is kapnak, elveszés és kifosztás esetén pedig teljes kárpótlást. E pénzt tartalmazó leveleket nemcsak a közönség, de a postaközegek is csakhamar „pénzeslevelek”-nek nevezték el.

A pénzeslevelek forgalma igen élénk volt, ami a postarablások, levélfosztogatások eseteit még gyakoriabbakká tette. Sok helyen katonákat kellett kirendelni a postamenetek kíséretére. Ezért a helytartótanács 1783-ban a bécsi postaigazgatás elhatározása alapján száz arany jutalmat ígér annak, aki valamely pénztartalmú levél kifosztóját feljelenti. Minthogy ez az ígéret a helyzeten nem igen változtatott, 1786-ban ismét szigorúan megtiltotta a levelekben pénz, vagy egyéb értékes küldemény elhelyezését s kimondotta, hogy a jövőben a posta a rekomendirt levelek elveszéseért, vagy kifosztásáért kártérítést nem ad. Ez időtől kezdve a pénzeslevél a magyar postánál csak kocsipostai küldeményként szerepel hivatalosan s levelekben a felek csak kisebb összegeket és csak titokban helyeznek el olyan viszonylatokban, hol kocsiposta nem közlekedik.

Mikor 1829-ben a bécsi postaigazgatás kimondja, hogy a rekomendirt-levelek elveszéséért (ha azt a feladó három hónapon belül reklamálja) 20 frt kártérítést fizet, ez összeg határain belül a feladók kisebb tartozásaik kiegyenlítésére, illetve kisebb összegek küldésére megint csak bátran használják a rekomendirt-leveleket.

A pénzeslevelek általános forgalma báró Bruck osztrák kereskedelemügyi miniszter alatt következett be, aki a levél- és kocsiposta különállását 1849 végével megszüntette és a két intézményt egyesítette. Ezután pénzeslevél minden postahivatalnál feladható volt, de csak olvasott pénzeslevél gyanánt. Hogy a postahivatalok munkáját megkönnyítse, 1850 október 1-én életbeléptetett új kocsipostai szabályzatában megengedte, hogy a pénzeslevelek a postára ezután nemcsak nyitva, de lezárva is hozhatók, sőt a hatóságok azokat feltétlenül lezárva tartoznak postára adni s a postahivatal biztonság okából csupán ellenőrző-pecsétet alkalmaz rája.

Később az utalványforgalom általános kiterjesztésével kapcsolatban megtiltották nálunk az oly olvasott pénzeslevelek felvételét, amelyek az egy utalvánnyal feladható összegnél többet nem tartalmaznak.

A pénzeslevélhez hasonló szállítási feltételek mellett az 1878-iki párisi nemzetközi kongresszus az egyetemes postaszerveződésbe felvette az „értéklevél” (lettre avec valeurs déclarées) forgalmat. Ebben csak azok az országok vettek részt, melyek külön szerződést kötöttek az értéklevélforgalom lebonyolítására. A pénzeslevelet értéklevélnek hivatalosan nálunk a belföldi forgalomban csak 1916. július 1-je óta nevezik, a közönség és a személyzet nagy része azonban az értéklevelet még ma is csak „pénzeslevél”-nek hívja, mert két évszázad óta ezt szokta meg.

A pénzeslevél díjazása Magyarország, Ausztria és Németországgal való forgalomban 75 kilométeren belül 30 f, azon túl 60 f, súlydíjból és értékportóból állott, ami lényegesen olcsóbb volt a mai értéklevél díjszabásánál.

Értékdobozok.

A nyugati és a tengerentúli államok nagy része — mint a postacsomagok történeténél láttuk, — postacsomagforgalomban nem foglalkozik, hanem annak lebonyolítását vagy teljesen a vasútra bízta, vagy felügyelete alatt azokat a vasúttal szállítja. Ezekben az államokban nem engedték meg, hogy a csomagokban arany-, ezüst-ékszereket, vagy drágaköveket, stb. helyezzenek el, mert az értéknnyilvánítást (biztosítást) vagy kizárták, vagy korlátozták. Minthogy az ily küldemények ezért sem csomagban, sem ajánlott- vagy értéklevéiben továbbíthatók nem voltak, szükségessé vált egy új küldeményfaj, az „értékdohoz“ rendszeresítése a nemzetközi forgalomban. Erre az 1892-iki nemzetközi, bécsi kongresszuson Franciaország mutatott rá s rendszeresítését javasolta. A kongresszus a javaslatot elfogadta s az egyezményt a hozzájáruló államokkal aláíratta. Nálunk, Ausztriában és Németországban, továbbá néhány nyugati államban a belföldi forgalomban és az egymásközt való forgalomban rendszeresítésére nem volt szükség, mert az értékes csomagok korlátlan értéknnyilvánítással küldhetők voltak. Ennek ellenére mi is aláírtuk az egyezményt s életbe léptettük az értékdohozforgalmat, de csak oly viszonylatokban, amelyekben az ékszerek és más drágaságok kézi- és betétcsomagként, megfelelő értéknnyilvánítással küldhetők nem voltak.

A háború után a magyar posta arra törekedett, hogy bevételeit fokozza és a belföldi forgalmat lehetően a külföldi forgalomban egyégesítse, ezért az értékdohozforgalmat 1925. október 1-je óta a belföldi forgalomra is kiterjesztette.

Postautalványok.

A postautalvány keletkezését azokban az államokban kell keresnünk, ahol a biztonság szempontjából a természetben való pénzküldés nehézségekre ütközött, ahol a postarablás, vagy a levélfosztogatás nagyobb méreteket öltött, vagy pedig ahol a leveleket politikai okokból titokban felbontották (cabinet noir) s emiatt attól tartottak, hogy a levelekből a pénz elkallódik a levélbontogatók kezén.

Az utalványforgalom kétféle alakban kezdődött, és pedig vagy külön küldeményfajként, vagy levéllel kapcsolatosan.

Az előbbi a francia-, az utóbbi a német-rendszer volt.

A legrégib utalványforgalom Franciaország állami postájánál keletkezett. XIV. Lajos király, illetve Richelieu bibornok ugyanis alkalmasnak vélte a postára adott leveleket arra, hogy azokból politikai titkokat, összeesküvéseket, stb. tudhasson meg. Ezért a postára adott levelek észre nem vehető felbontására, elolvasására és újból való lezárására titkos hivatal (cabinet noir) akart berendezni. Ebben az időben már gyakori volt a francia postánál a levélben a pénz- és egyéb értékűküldemények elhelyezése, amelyek az új hivatal felállításával — mely a legnagyobb titokban kellett, hogy dolgozzék, — veszedelemben forgott, éppen titkossága miatt. Ezért 1627-ben Richelieu biboros megtiltotta levélben az arany, ezüst, drágakő és más érték elhelyezését,

megengedte azonban, hogy a postatisztviselők a felektől legfeljebb 100 tournais fontig (100 Frs) terjedő összeget átvehessenek és kifizetés végett a rendeltetési postahivatalhoz természetben eljuttathassanak. Ezért a postatisztviselők távolság szerint, az összegre való tekintet nélkül, megállapított díjat szedtek, melyet a kezelésben résztvevő tisztviselők maguk között szétosztottak. 1703-tól már az utalványoknak az összeg nagyságához viszonyított tarifája lépett életbe, melynek viteldíja még mindig a közvetítő tisztviselőket illette, akik a pénzt az utalvánnyal együtt kézzől-kézre adták, levonva belőle a rájuk eső kezelési díjat. 1793-tól az utalványozási díjak már az államot (postát) illették, melyről mindig a felvevő hivatal számolt el, de a pénzt az utalvánnyal együtt természetben továbbította a rendeltetési hivatalhoz. 1817-től kezdve a feladó a befizetett összegről postautalványt kapott, melyet „reconnaissance“-nak (elismervény) neveztek. Ezt a feladó maga küldte el vagy postán, vagy más úton a címzetthez, aki azt a legközelebbi postahivatalnál névértéken beválthatta.

Anglia 1792-ben, Németalföld ugyanazon időtájban engedte meg a posta tisztviselőinek, hogy személyes vállalkozásként utalványozhassanak pénzt. Angliában 1 fontsterling után, utalványdíj fejében 3 penny és váltóbélyegilleték járt. Az angol postaigazgatás 1838-ban hozta be a tulajdonképpeni állami postautalványok (Money orders) rendszerét, mellyel egyre szaporodó postahivatalai révén, óriási mértékben növekvő pénzforgalmat idézett elő. A hivatalok itt sem küldték már a pénzt egymásnak, hanem bankszerűen számolták el a be- és kifizetett összegeket.

Németországban a porosz posta 1848 május 24-én kelt rendelettel megengedte a feleknek, hogy levél, vagy csupán levélboríték feladásával 25 tallér erejéig befizetést eszközöljenek a postán, melynek ellenében a hivatalnok rávezette a borítékra, hogy „Befizetvetallér,ezüstgaras,pfennig“. A borítékhoz a felvevő tisztviselő egy kifizetési kötelezvényt (Auszahlungs-Assignment) csatolt. Az ily leveleket (borítékokat) a pénzeslevelek módjára egyenként rovatolták, kezelték és kézbesítés alkalmával a kifizetési kötelezvényre vezetett nyugta aláírása ellenében, az összeg kifizetése mellett, kézbesítették a címzettnek.

Poroszország példáját csakhamar követte Bajorország, Württemberg s más német posta is.

Ausztriában és Magyarországon a postautalványforgalmat a francia—angol mintára báró Bruck Károly Lajos, osztrák kereskedelemügyi miniszter léptette életbe s 1850 október 1-től 38 hivatalt hatalmazott fel arra, hogy egymás között postautalványt válthasson. Hazánkban csak az igazgatósági székhelyeken felállított postahivatalok válthattak egymással utalványokat (Pest, Kassa, Nagyvárad, Sopron, Pozsony, Temesvár, Nagyszében, Zágráb). 1867 március 15-től még az osztrák kereskedelemügyi minisztérium postaszakosztályának vezetője, lovag Löwenthal Miksa postavezérigazgató terjesztette ki a postautalványforgalmat az összes magyar és osztrák postahivatalok között való forgalomban. Az utalvány maximális összegét is folytatlagosan emelte a posta, míg végre elérte az 500 frt = 1000 K = 1200 P összeget.

Poroszország a hasonló utalványforgalmat 1865 január 1-től vezette be hivatalainál s ugyanez évben megengedte azoknak távirati úton való továbbítását is. Példáját lassanként a többi német államok is követték.

A postautalványok szelvényei írásbeli közleményekre Németországban 1866 július elsejétől, nálunk pedig 1867 december 1-jétől használhatók.

A távirati postautalványok küldését a magyar és az osztrák posta 1868 május elsejétől engedte meg. Az összeget a postahivatal vette fel s kiállította róla az utalványtáviratot, melyet aztán a tőle független, különálló távirdahivatalnál elismervényre adott fel. A rendeltetési táviró-állomás az utalványtáviratot azután a postahivatalnak szintén átvételi elismervény ellenében kézbesítette, mely viszont a címzett-höz az értesítést expresslevélként, külön kézbesítővel küldte ki.

A nemzetközi postautalványforgalom felvételét Németország képviseletében Stephan Henrik már 1874-ben, az első általános postaegyesületi kongresszuson, Bernben, szorgalmazta, de sikertelenül. 1875 február 1-től kezdve azonban Ausztria, Magyarország, Németország, Luxemburg és Németalföld, továbbá Svájc a postautalványforgalom bevezetésére nézve egyezményt kötöttek egymással s a forgalmat meg is nyitották. Az utalványforgalomból származó értékkülönbözetek kiegyenlítése a szerződő államok között aranyban történt, amit egyes élelmes kereskedők, különösen a németországi viszonylatban, arra használtak fel, hogy az árszókülönbözetek gyors változásával az utalványok révén nyereséget szerezzenek, olyannyira, hogy 1876 július 1-től kénytelen volt az igazgatás az utalványforgalmat akként korlátozni, hogy egy címzethez, egy feladótól naponként csak egy utalványt vehet fel a posta. Minthogy ez az intézkedés sem vezetett célra, a posta 1877 februártól kezdve az árfolyamszerinti kiegyenlítés alapjára helyezkedve, e korlátozást megszüntette.

A párisi kongresszus (1878) az előbbi szerződés alapján szélesebbkörű utalványforgalomra vonatkozó nemzetközi szerződést hozott létre s a nemzetközi postautalványok maximumát 500 frs-ban állapította meg, melyet a washingtoni (1897) kongresszus 1000 frs-ra emelt fel.

A nemzetközi postautalványok űrlapjának formáját az 1891. évi bécsi, a nemzetközi távirati utalványok váltását pedig a lissaboni (1885) postakongresszus állapította meg.

1913-ig a nemzetközi postautalványokat egyes államokba a napi börze-árfolyamok szerint frankokban, vagy márkákban kellett kiállítani, ez időtől fogva azonban állandó táblázat szerint a rendeltetési ország pénznemében, mert az egyes országok pénzegységei között alig volt árfolyamhullámozás.

Ezt a rendszert a háború kitörésével megváltozott pénzügyi viszonyok annyiban módosították, hogy az állandó átszámítási kulcs helyére ismét a táviratilag közölt árfolyamok léptek.

A m. kir. posta jogi (perbeli) képviseletének kérdése.

Irtta: Dr. KRAJCSIK GÉZA, m. kir. postatanácsos.

La question de la représentation en justice de la poste roy. hong. Par le dr. Géza Krajcsik, conseiller de poste. La poste roy. hong. est représentée, dans ses affaires contentieuses et extrajudiciaires, par un organisme d'état spécifique, la Direction chargée de la représentation de l'État en affaires judiciaires. Ce système de représentation est désavantageuse pour la poste, puisque les agents de ladite Direction ne possèdent point les connaissances professionnelles postales. La question pourrait être correctement tranchée de cette manière que la poste fût représentée devant la justice par ceux des fonctionnaires d'administration des postes qui possèdent le diplôme d'avocat.

A m. kir. kincstár jogi képviselése az 1870. évben újonnan szerveztetett. Ezzel az újjászervezéssel kapcsolatban az igazságügyminiszter 1870. évi szeptember hó 26-án 16.719. szám alatt rendeletet bocsátott ki, amelyben egyebek között meghatározta azokat az ügyeket, amelyek a pesti kincstári jogügyi igazgatóság részére kölcsönösen fenntartott hatáskörbe tartoznak. E meghatározás szerint a nevezett jogügyi igazgatóság hatáskörébe tartozik az államkincstár ellen indított vagy ezentúl indítandó szenvedőleges perek vitele, továbbá valamennyi aktív pernek a vezetése. Kifejezetten meghatározza a hivatkozott rendelet azt is, hogy a posta- és távirdaigazgatóságnak adandó jogügyi vélemények, biztosítási, kártérítési s minden egyéb jogügyleti intézkedések a jogügyi igazgatóság hatáskörébe tartoznak.

E rendeletnek hivatkozott rendelkezései alapján a m. kir. postánál előforduló minden olyan kérdésben, amely jogi vonatkozásban igényel elbírálást, jogi véleményért a kir. kincstári jogügyi igazgatósághoz kell fordulni, minden jogügyleti intézkedést a m. kir. postának a kincstári jogügyi igazgatósággal kell végeztetni s a m. kir. postának minden passzív vagy aktív perében a m. kir. postát mint alperest vagy felperest bíróságok előtt csak a kir. kincstári jogügyi igazgatóság képviselheti.

Ez a rendelkezés a rendelet életbelépését követően hosszú ideig nem okozott semmiféle nehézséget vagy fennakadást, mert a postának jogi elbírálást vagy jogügyleti intézkedéseket igénylő ügyei olyan jelentéktelen mértékben fordultak elő, hogy azoknak az erre a célra rendelt külön szerv által való elintézése a posta ügymenetére nem volt befolyással.

A m. kir. postának az utóbbi időkben minden vonalon bekövetkezett nagyarányú fejlődése természetszerűen maga után vonta azt, hogy a jogi vonatkozású ügyek és perek a multhoz képest nagy arányokban emelkedtek. Ezek a felszaporodott jogi ügyek a posta üzemi természeténél fogva azonnali intézkedéseket kívánnak s lehetetlenné teszik azt, hogy ezek az ügyek a posta hivatali adminisztrációjának keretén kívül eső, különálló szervnek, a kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak a bevonásával intéztessenek el, mert az ezzel elkerülhetlenül együttjáró késedelmekből eredhető és sok esetben jelentékennyé válható károk veszélyének a postát kitenni nem racionális. A kényyszerítő szükség elkerülhetlenné tette, hogy a peren kívüli jogi el-

bírálatot igénylő ügyek a m. kir. posta saját adminisztrációjában nyerjenek elintézését, hogy azoknak minél gyorsabb, fennakadás nélküli elintézése a posta érdekében biztosíttassék. Ebből a célból már régebbi idő óta a m. kir. postavezéregazgatóságnál és a postaigazgatóságoknál gondoskodás történt arról, hogy a jogi ügyeknek a postai közigazgatás keretén belül való elintézése akadályba ne ütközzék. A postavezéregazgatóság jogi ügyeket tárgyaló ügyosztálya a különböző szerződések egész sorát létesíti, különböző okiratok szerkesztését végzi, jogi véleményeket ad és számos olyan jogi természetű intézkedést fogantat, amelyek a minduntalan felmerülő kártérítési és egyéb ügyekben haladéktalanul szükségesek s amelyekben a kir. kincstári jogügyi igazgatóság véleményének a kikérése az ügy sürgős természete és a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt nem vihető keresztül.

A kényszerítő szükség folytán a m. kir. postavezéregazgatóságnak jogi vonatkozásban való működését rendkívül hátrányosan befolyásolja, hogy sűrűn fordulnak elő olyan esetek is, amikor az ügy peres útra való terelődésének lehetősége nem lévén kizártnak tekinthető, a jogi osztály az ügyben elfoglalt álláspontját és az annak alapján teendő intézkedéseit illetően kénytelen a kir. kincstári jogügyi igazgatóság véleményét is kikérni, mert az intézkedésekben az esetleges perben elfoglalandó álláspont is kifejezésre jutván, a posta perbeli képviselőjére hivatott kir. kincstári jogügyi igazgatóság véleményének meghallgatása nem mellőzhető. Ez az eljárás ugyanabban az ügyben a kétszeres jogászai munkán kívül az intézkedések okozta tekintélyes munkatöbbletet eredményezi, ami az ilyen természetű ügyeknek megokolatlanul, sokszor nem kis ideig való elhúzódását jelenti és nem egy esetben a m. kir. postára rendkívül hátrányos következményekkel jár. Emellett egyéb természetű ügyek is, amelyek a kir. kincstári jogügyi igazgatóság közreműködését feltételezik (bírói letétbehelyezés, telekkönyvi ügyek, stb.) az iratváltásokkal kapcsolatban s egyéb okból is, sokszor jelentős késedelemmel intéztetnek el, aminek káros következményei a postára hárulnak.

A kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak a m. kir. posta perenkívüli jogi ügyeiben való közreműködése mellett, a kir. kincstári jogügyi igazgatóságra tartozik a m. kir. postának peres ügyekben a bíróság előtti képviselőtől való gondoskodás, vagyis a m. kir. postának a bíróság előtti képviselőjének ellátása. Az elől említett igazságügyminiszteri rendelet hivatkozott rendelkezése szerint ugyanis a kincstári jogügyi igazgatóság hatáskörébe tartozik az államkincstár ellen indított vagy ezentúl indítandó szenvedőleges perek vitele, továbbá valamennyi aktív pernek a vezetése. A m. kir. posta, mint a magyar állami közigazgatás szerve, nem lévén önálló jogi személy, a magánjog szerinti jogképesség hiányában perbeli jogképességgel sem rendelkezett, minélfogva saját személyében perbeli félként nem szerepelhetett s így a m. kir. posta ellen irányuló perek a m. kir. kincstár ellen voltak folyamatba tehetőek s a m. kir. posta aktív perei is a m. kir. kincstár nevében folytak. Mindezekben a perekben is tehát a kir. kincstári jogügyi igazgatóság volt hivatott a perbeli képviselő ellátására.

A m. kir. posta perbeli képviselőjének a kir. kincstári jogügyi

igazgatóság által való ellátása elkerülhetetlen szükségszerűséggel vonja maga után, hogy minden perben, amelyet a m. kir. posta tesz folyamatba, vagy ellene indítanak, a kir. kincstári jogügyi igazgatóságot az ügyre vonatkozó tényállás közlése mellett, a per ellátásához szükséges pervédelmi adatokkal, — a per tárgyához képest, — a különböző postai szerveknek kell esetről-esetre ellátni. E perbeli tényállásra és a pervédelmi adatokra vonatkozó adatszolgáltatáson túlmenően a legtöbb esetben a posta szerveire még az a feladat is hárul, hogy a perben eldöntésre kerülő jogkérdés tekintetében a kir. kincstári jogügyi igazgatóságot szakvéleménnyel is ellássa, mert a kir. kincstári jogügyi igazgatóság, a dolog természeténél fogva, nem lehet birtokában azoknak a szakismereteknek, amelyek a m. kir. posta-, táviró-, távbeszélő- és rádiószolgálat s az ezeknek körébe vágó egyéb szolgálati ágazatokkal kapcsolatban a vitássá tett kérdés tárgyalása során felmerülhetnek.

Ez az adatszolgáltatásra és szakvélemény közlésére vonatkozó szükségszerű eljárás hosszadalmas bürokratikus iratváltást eredményez, ami abból a szempontból különös fontosságú, hogy a postának túlnyomórészt a járásbíróóságok előtt lebonyolódó pereiben a szóbeliség és a közvetlenség elve mellett ez az eljárás elkerülhetetlenül jelentékeny késedelmet jelent. Nem ritka eset, hogy a kitűzött bírósági tárgyalás határidejére a per ellátásához szükséges adatok és szakvélemény a rendelkezésre álló idő rövideje miatt iratváltás útján nem juthat a kir. kincstári jogügyi igazgatósághoz, ami a tárgyalás elhalasztását teszi szükségessé. Hasonló az eset akkor, ha a perbeli ellenfél a szóbeli tárgyaláson olyan körülményekre hivatkozik, amelyekre nézve a kir. kincstári jogügyi igazgatóság perbeli meghatalmazottjának szakismeret híján nem áll módjában a tárgyaláson azonnal nyilatkozni.

A speciális postai perek természetéből eredő nehézségek, ezek között a szakismeretek és a gyakorlati tájékozottság hiányából keletkezhető hátrányok megszüntetése, illetőleg megelőzése érdekében, a m. kir. posta a kir. kincstári jogügyi igazgatóság meghatalmazottja melletti kisegítő közreműködés céljából a bírósági tárgyalásra a szükséghez képest szakközeget rendel ki, ami azonban feleslegesen felmerülő kiadást jelent.

Hasonló nehézségek és hátrányok mutatkoznak a postánál előforduló büntetőügyekben a posta képviselőjének ellátása körül is. A nemritkán előforduló büntetőügyekben (hivatali sikkasztás, táviró- és távbeszélővonalrongálás stb.) a m. kir. postát, mint sértettet, minden esetben a kir. kincstári jogügyi igazgatóság hivatott a bíróságok előtt képviselni. Ez a rendszer egyrészt azzal a hátránnyal jár, hogy a kir. kincstári jogügyi igazgatóság szakismeretei — különösen gyakorlati szempontból — hiányosak lévén, a bírósági tárgyalásokon a kir. kincstári jogügyi igazgatóság perbeli meghatalmazottján kívül a tárgyaláson rendszerint a postakezelési ügyekben jártas szakértő megjelenése is szükséges, másrészt a rendszerint kisebb jelentőségű utazás felesleges költséget okoz. Ennek elkerülése végett az utóbbi időben gyakorlattá vált, hogy a kir. kincstári jogügyi igazgatóság esetről-esetre adott meghatalmazása alapján a m. kir. postát ezekben

az ügyekben postai alkalmazott képviseli.

Ezeknek a hátrányoknak a kiküszöbölése a m. kir. posta szempontjából elsőrendű fontosságú érdek, ami csakis a m. kir. posta jogi (perbeli) képviseletének önállósításával érhető el. A m. kir. posta önálló jogi képviseletének megvalósítása a jelenleg fennálló helyzetben elvi akadályba nem ütközik, mert az a nehézség, ami a multban abban a körülményben rejlett, hogy a m. kir. posta önálló jogi személynek nem volt tekinthető s így perképeséssel nem rendelkezett, megszűnt azáltal, hogy a m. kir. posta az 1924/25. költségvetési év óta az államnak önálló üzemi jellegű szerve, amely üzemi jellegénél fogva a m. kir. postának, mint a magyar állam közigazgatási szervezetétől elkülönített intézménynek, hasonlóan a m. kir. államvasutakhoz és a m. kir. postatakarékpénztárhoz, a magánjog szerinti jogképesége van s ezen az alapon a m. kir. kincstártól különálló perképesége sem vonható kétségbe.

Minthogy elvi akadályról nem lehet szó, a racionális ügyvitel szempontjából a kincstárra nézve csak előnyös lehet a m. kir. posta önálló jogi képviseletének megszervezése. Eltekintve a fentebb ismertetett hátrányok megszüntetésétől s ezzel a m. kir. posta adminisztrációjának az egyszerűsítésétől és a m. kir. posta érdekeinek behatóbb védelmétől, ami a dolog természetében rejlik, a m. kir. posta jogi képviseletének önállósítását a pénzügyi szempontok is feltétlenül indokolják. A m. kir. posta peres ügyeiben ugyanis a kir. kincstári jogügyi igazgatóság eljárásával felmerülő költségeket a m. kir. posta viseli s pervesztés esetén az ellenfél perköltségei is a postát terhelik, amivel szemben a m. kir. postát, mint pernyertes felet megillető perköltségek nem a postapénztárba folynak be, hanem — az eddigi gyakorlat szerint — a pénzügyi tárca javára esnek. Ez az állapot, a m. kir. posta üzemi természetével együtt járó pénzügyi gazdálkodás és ezzel kapcsolatban a pénzügyi egyensúly szempontjából nem tekinthető közömbösnek, mert a m. kir. posta költségvetése a jogi képviselet önállósítása révén a perbeli képviselettel felmerülő jelentékeny kiadási tételtől volna mentesíthető s ezzel megfelelő megtakarítás volna elérhető. Ez a megtakarítás nem kis jelentőséggel bír, ha figyelembe vesszük, hogy a m. kir. posta üzemi jellegénél fogva összes kiadásainak fedezése tekintetében kizárólag saját bevételeire van utalva s beruházási szükségletei sem a közszolgáltatás címén befolyó állami jövedelmekből, hanem a szükséghez képest felveendő kölcsönökből fedeztetnek, amely kölcsönök törlesztési részletei a kamatokkal együtt, a m. kir. posta bevételeiből kell, hogy kielégítést nyerjenek.

Az előadottakból vitán felül állónak kell tekinteni, hogy a m. kir. posta jogi képviseletének önállósítása úgy jogi, mint adminisztratív és takarékosági szempontokból elkerülhetetlenül szükségesnek mutatkozik. E szempontok figyelembevételével semmi ok sincs arra, hogy ennek a reformnak megvalósítása elodáztassék, mert a m. kir. posta érdekében állónak kell tartani, hogy a m. kir. posta jogi és peres ügyeit a m. kir. postának ügyvédi oklevéllel bíró régi, kipróbált olyan közigazgatási tisztviselői lássák el, akik a posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióügyekben hosszú időn át szerzett nagy gyakorlati ismeretekkel rendelkeznek.

JOGESETEK ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas juridiques et jurisprudence.

Postatakarékpénztári csekkfizetési utalvány kézbesítéséből támasztott igény.

19.

F..... Á..... munkácsi lakos panaszt tett, hogy a címére érkezett 2.216 P 82 fillérről szóló postatakarékpénztári csekkfizetési utalvány összegét nem kapta meg, a neki bemutatott kézbesítési okmányon és fizetési utalványon látható aláírások nem tőle erednek.

A panasz folytán megtartott vizsgálat megállapította, hogy a szóbanlevő fizetési utalványt K..... Gy..... kézbesítő vette át kézbesítés végett, aki az utalványt, vallomása szerint, F..... Á.....-nak kézbesítette. A kézbesítő okmányt F..... Á..... sajátkezüleg írta alá, azonban minthogy szokása szerint csak a vezetéknevét írta alá, utónevét ő írta pótlólag az átadóvevényre. F..... Á..... ezzel szemben határozottan állította, hogy az utalvány összegét nem kapta meg, az átadóvevényt ő egyáltalán nem írta alá, mert a kézbesítő által jelzett időben nem is volt a városban.

A közigazgatási vizsgálat eredménye alapján K..... Gy..... postaszolga ellen büntető eljárás indult, amelynek folyamán a bíróság K..... Gy.....-t a közokirat- és magánokirathamisításának vádjá alól jogerősen felmentette.

F..... Á..... a szóbanlevő fizetési utalvány összegének erejéig a posta ellen kártérítési igényt támasztott. A kassai postagazgatóság F..... Á.....-t kártérítési igényével elutasította, határozatát azzal indokolva, hogy azt az állítást, hogy a kérdéses utalványt nem neki kézbesítették, sem a közigazgatási vizsgálat, sem a K.... Gy..... ellen folyamatban volt bűnügyi eljárás nem igazolta. F..... Á..... az igazgatóság elutasító határozata ellen fellebbezéssel élt. A fellebbezésre hozott másodfokú határozat az igazgatóság határozatát megokolásánál fogva helybenhagyta.

F..... Á..... erre a m. kir. kincstár ellen 2.216 K 82 fillér és járulékai iránt pert indított. A beregszászi kir. törvényszék felperest keresetével elutasította, ítéletének indokolásában a következőket mondván:

Felperesnek panasza folytán, melyben azt állította, hogy a csekk részére nem kézbesítették s az átvételi elismervényen aláírása hamisítva van, K.... Gy.... kézbesítő szolga ellen fegyelmi, majd bűnvádi eljárás tetetett folyamatba. K..... Gy.....

val szemben sem a fegyelmi, sem a bűnvádi eljárás során nem nyert beigazolást, hogy a kérdéses csekket nem a címzett felperes kezéhez kézbesítették s hogy a felperes névaláírása az átvételi elismervényen hamisítva lenne, a büntető bíróság által az ellene emelt vád alól fel is mentetett, míg a fegyelmi eljárás során megállapított egyéb szabálytalanság okából állásából végleg elbocsátatott. Felperes megkísérelte, hogy a csekk értékét a kir. kincstártól megkapja, ez irányban előterjesztett kérelmével azonban úgy a m. kir. postagazgatóság, mint a m. kir. kereskedelemügyi miniszter elutasította.

Felperes keresetét arra alapította, hogy a csekk sem az ő, sem meghatalmazottja kezéhez nem kézbesítették s az átvételi elismervényen látható névaláírása hamisítva van: de nem is volt kézbesíthető a csekk az ő kezéhez, mert ő hazulról már reggel fél 9 órakor a szállóba ment ki s onnan csak dél felé tért vissza. Hogy károsodását a kézbesítő szabálytalan, vétkes eljárása idézte elő, bizonyítja szerinte az, hogy nevezett ez esetből folyólag állásából elmozdított s ellene a bűnvádi eljárás is megindult s ennek során az ellene emelt vád alól csak a bizonyítékok elégtelensége miatt mentetett fel. Alperes viszont védekezését arra alapította, hogy K.... Gy.... nem az ügyből kifolyólag lett állásából elbocsátva s bűnössége a büntető bíróság előtt sem nyert beigazolást, sőt már ott kimondotta a bíróság, miszerint feltehető, hogy a csekk tényleg felperes kezéhez kézbesítették; tagadta, hogy felperes a kérdéses napon egész délelőtt kinn lett volna a szállóban s előadta, hogy a felperes onnan ittasan jött haza s így valószínű, hogy a tényleg átvett csekket elvesztette.

Vita tárgyát tehát e per eldöntésénél az képezte, hogy a csekkre vonatkozó sárga átadóvevényen levő aláírás felperestől eredt-e s hogy a csekk neki vagy meghatalmazottjának kézbesítették-e?

A kérdés eldöntésére befolyással bíró tényezők közül pedig vita tárgyát képezte, vajjon felperes a kérdéses nap délelőttjét a városon kívül töltötte-e, miáltal a kezéhez való kézbesítés lehetősége megdőlné, — s vajjon felperes tényleg annyira ittas volt-e, hogy ez ittasság lehetővé tette a neki kézbesített csekk észrevétlen elvesztését?

A dolog természetéből folyólag, a címzett aláírásával ellátott átadóvevény a csekknek szabályszerű kézbesítését igazolja

mindaddig, míg annak tartalma, valódisága elfogadható módon megcáfolva nincs.

Felperest terheli tehát az átadóvevény nyel szemben annak bizonyítása, hogy az azon látható aláírása hamis s hogy a csekk az ő kezéhez nem kézbesítettett.

Azon feltevést, hogy a felperes aláírása az átvételi elismervényen hamisítva van, a lehetőségek mérlegelése is meggyöngíti. Ahhoz t. i., hogy P.... K.... szakértő állítja, felperes aláírása feltűnő hűséggel utánóztassék, kellő időn és alkalmas helyen kívül arra is szükség lett volna, hogy felperesnek egy hasonló aláírása kéznél legyen. A lehető kézbesítési idő és a pénz felvétele között azonban oly kevés idő telt el, hogy mind a három fenti feltétel fennforgását kizártnak kell tartani, de kézenfekvőnek látszik az is, hogy ha valakinek mégis módjában állott az átadó vevényen felperes aláírását hamisítani, úgy módjában állott volna magán a fizetési utalványon is utánozni az aláírást, már pedig szakértők szerint és laikus szemmel nézve is kétségtelen, hogy a két aláírás nem egy kéztől eredt.

Vizsgálva annak lehetőségét, hogy felperes átvehette-e a csekket, ezt egyáltalán nem lehet kizártnak tekinteni. Azon tanuvalloások, melyek a K.... Gy.... elleni fegyelmi és büntető eljárás során ez irányban kivétettek, egymással is, de a különböző kihallgatások során önmaguknak is elmentmondók. A tanuk vallomásából teljes valószínűséggel csak azt lehet megállapítani, hogy felperes reggel 9 óra előtt ment ki a kérdéses napon a szőlőbe, ott tanukkal 10 óráig tartózkodott s ez idő tájban tanuk őt a pincében visszahagyták. Egyedül L... M.... az, aki úgy vallott, hogy egynegyed — féltizenkettő óraker hozta vissza felperest a városba; de egyrészt nehezen fogadható el, hogy e tanú egy év után pontosan, negyedórás meghatározással visszaemlékezék a visszaérkezés idejére, másrészt a korántsem megbízható vallomást meggyöngíti D.... I.... tanunak azon előadása, hogy felperes a kérdéses napon elég korán, délelőtt, mindenestre azonban fél 12 óra előtt már a bankban járt, holott előzőleg még lakásán is volt.

Kétségtelen, hogy ha tanuk egy évvel az eset után már pontos, határozott vallomást nem tudtak tenni az iránt, hogy felperes hány óraker tért vissza a városba s hány óraker járt a bankban, úgy ma már még kevésbé tudnának erre határozott feleletet adni, s illetve, ha adnának, közelálló volna a feltevés, hogy ezt a határozott vallomást a felperes szuggerálása következtében teszik.

Ugyanez áll a felperes ittasságát vagy

józságát igazolni hivatott tanukra is. E tanuk az esetet közvetlenül követő fegyelmi eljárás során oly vallomást tettek, melynek félremagyarázhatatlan értelmeszrint felperes a kérdéses napon a délelőtti órákban beborozva járt a bankban. Így D.... I...., B.... A...., M.... A.... és S.... J.... tanuk a fegyelmi eljárás során részleteesen indokolva adták elő azon tapasztalatukat, hogy felperes a bankban létekor ittas volt s kérdésre maga is beismerete, hogy a pincében csipétt be s hogy ez állapotában észre sem vette, midőn a pénztáros egy darab 100 koronást kezéből tréfából kivett s később afölötti örömeiben hívta meg tanukat vendégségre, hogy az elveszettnek hitt 100 koronást visszakapta.

Ugyanily értelemben vallottak a tanuk még a bűnvizsgálat során is, míg a büntető főtárgyaláson már felperes ittassága tekintetében határozott nyilatkozatot nem tettek, sőt arra sem emlékeztek vissza, vajjon felperes okát adta-e a később rendezett vendégségnek.

Ily körülmények között, ha nem fogadja el a bíróság azt, hogy tanuk a felperes érdekében akartak kedvezőbb vallomást tenni, ami megbízhatóságukat befolyásolná hátrányosan, úgy fel kell tennie, hogy az események már egy év elteltével kimosódtak emlékükből s így vallomásukból megnyugtató eredmény ma, az események után 5 évvel, még kevésbé várható.

Minthogy felperes az átvételi elismervényen alapuló vélelemmel szemben nem bizonyított, sőt elfogadható módon nem is valószínűsített oly körülményeket, melyek a csekk részére történt kézbesítésének lehetőségét kizárnák, s az átvételi elismervényen levő „F....“ névaláírás hamisított voltára engednének következtetni, — sőt a negatívumok éppen az aláírás valódiságára mutatnak, minthogy a fentebb ismertetett tényállás mellett egyáltalán nincs kizárva, annak lehetősége, hogy felperes a csekket tényleg átvette, de elveszítette s az átvétel körülményei ittassága folytán emlékezetébe megrögzítve nem lettek: a bíróság úgy találja, hogy felperes részére a vitás körülmények tekintetében eskü sem ítéltető meg.

Ily körülmények között felperessel szemben, aki a postai kézbesítés körül szabálytalanság, vagy vétkes mulasztás fennforgását alperes tagadásával szemben — bizonyítani nem tudta, a kincstár kártérítési kötelezettségének megállapítása helyt nem foghatott.

Felperes az elsőbírói ítélet ellen fellebbezéssel élt. A kassai kir. ítéletőrtábla a fellebbezés folytán hozott ítéletében a beregszászi kir. törvényszék ítéletét akként vál-

toztatta meg, hogy abban az esetben, ha *felperes póteskü tesz arra, miszerint az 1916. július 10-én felvett tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolt, a munkácsi kir. postahivatal által 1911. november 15-iki bélyegző ráütésével, 153. sz. alatt kiállított 2085. sz. átadóvevényt, — amely a 155/1913. számú 2.216 kor. 81 fillérről F... A... részére szóló postatakarékpénztári fizetési utalvány kézbesítését tárgyazza, — alá nem írta; azt K... Gy... kézbesítő postaszolga nem neki kézbesítette és ennek következtében az ugyanazon hivatal által 1911. november 16-án kelt hivatalos bélyegzővel, hátlapján pedig 1911. november 15-iki postabélyegzővel leütött, a fenti postatakarékpénztári számok alatt kiállított fizetési utalványt nevezett kézbesítőtől át nem vette, az arra ugyanazon napon a munkácsi postahivatalnál kifizetett 2216 K 81 fillér összeget fel nem kezelte és mai napig meg nem kapta, — ebben az esetben a kir. ítélőtábla végrehajtás terhével kötelezi a m. kir. kincstárt, hogy a felperesnek 2216 K 81 fillér tőkét, ennek 1914. március 26-ikától járó 5 százalékos kamatait, 340 K perbeli és 99 K 30 fillér fellebbezési költséget 15 nap alatt fizessen meg.*

Az ítélet indokolása a következő:

Általános jogszabály ugyan, hogy a közokirat az abban foglalt intézkedést, határozatot, nyilatkozatot, vagy tanúsítást és ezeknek a valósággal megegyező voltát teljesen bizonyítja, — azonban az ellenbizonyítás a közokirattal szemben is meg van engedve; miből folyóan a jelen perben vitás közokiratokkal, nevezetesen a 153. szám alatt hivatalosan kiállított és a kir. kincstári postakézbesítő által kezelt átadóvevényen, valamint az ezel kézbesített fizetési utalványon tanúsított annak a ténynek a valótlanágát, hogy a fizetési utalvány a felperesnek, mint címzettnek, kézbesítettett és a postahivatalnál arra a 2216 K 81 fillért a felperes vagy megbízottja kezelte fel, — az ezt kétségbevonó felperes tartozott bizonyítani, — s ezzel a fent körülírt közokiratok valótlan tartalmát igazolni.

E bizonyítási kötelezettségnek a tudatában felperes a postai közigazgatási iratok és rendőrségi előnyomozás, valamint az előzően K... Gy... postakézbesítő ellen lefolytatott bünyügyi eljárás irataira, továbbá a már azok során kihallgatott tanukra és a szakértői bizonyítás megismétlésére utalt.

A kir. ítélőtábla azonban a kir. törvényszék álláspontját tette magáévá és sem a tanuk ismételt kihallgatását, sem a szakértők újabb meghallgatását nem rendelte el: mert az előbbiektől az időközben letelt több, mint 5 esztendei, tehát huzamosabb

idő után nagyobb siker úgy sem várható; mert továbbá úgy a tanuk nagy része, mint a szakértők is — bíróság előtt és eskü alatt nyilatkozván, ezeknek értékét a jelen perben is döntő súllyal mérlegelhetette; s mitután a felek a jelzett bizonyítékokra maguk is ráutaltak, — az azok által korábban bizonyított tényeket újabb kihallgatásuk nélkül is megállapíthatóknak találta.

Felperes a jelen per során azt vitatta, hogy a kérdéses kézbesítési ú. n. „Átadóvevényt“ nem ő írta alá, — tehát az azon látható F... A... aláírás hamisított; arra senkit meg nem bízott, a fizetési utalvány sem neki, sem megbízottjának nem kézbesítettett és annak alapján 1911. november 16-án a munkácsi postahivatalnál az ott kifizetett 2216 K 81 fillért nem ő és nem erre megbízottja kezelték fel.

Ennek támogatására szolgál mindenekelőtt K... Gy... több ízben kihallgatott postai kézbesítőnek többször változtatott és ingadozó, határozatlan vallomása; ugyanis míg 1911. évi december 3-án azt állította, hogy a kézbesítést a felperes kezeihez, 1911. évi november 16-án délelőtt 10 óra tájban, Munkácson, a Munkácsi Mihály utca 1. sz. ház előtt az utcán, vagy egy üzletben teljesítette, már 1911. december 5-én azt vallotta, hogy az átadóvevényt felperes a színház falán írta alá és ott vette át a csekket. Majd 1911. december 8-án ismét azt hangoztatta, hogy a kézbesítés az utcán, felperes kezeihez történt. December 9-én ellenben már kijelentette, hogy a kézbesítés nem a felperes részére történt és nem tudja, hogy kinek kézbesítette az utalványt. Végül az 1912. december 9-én megtartott bünyügyi főtárgyaláson azt vallotta, hogy pontosan visszaemlékezni nem tud, úgy emlékezik azonban, hogy a csekket a felperes lakására vitte fel és ott kézbesítette a felperes nevének, holott előzően mindannyiszor azt állította, hogy ezen a napon a felperes lakásán nem is járt, s bizonyítva van, hogy a felperestől szabályszerű felhatalmazás nem is volt arra, hogy a nevének postai értékeket joghatállyal kézbesítsenek. S habár a főtárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolt, a munkácsi posta főnökéhez még 1909. november 12-én felperes nevében benyújtott kérvény szerint a felperes folyamodott is, hogy esetleg a nevének kézbesíthetnek, ez azonban annál kevésbé tekinthető szabályszerű megbízásnak, mert az iratok szerint a felperes neje írni sem tud s helyette más alkalmakkor Pepi és Berta nevű leányai részére történtek kézbesítések.

A jelen perben legfontosabb bizonyíték gyanánt szereplő kérdéses „Átadási vevény“-nek a közokirati bizonyító ereje

K... Gy...-nak fentebb ismertetett vallomásaival máris megdőntöttek tekintendő mert valamely közokirat csak addig érdekel teljes hitelt, amíg az azt kiállító vagy azzal valamely tényt okmányoló közhivatali alkalmazott — annak a tartalmával ellentétes nyilatkozatot nem tesz. Ennek kiemelése mellett a K... Gy... vallomásaiból mégis meg lehet azt tényként állapítani, hogy a kézbesítés 1911. november 16-án, d. e. 10 óra tájon történhetett, mert nevezett egyegyed 9-kor indult el a hivatalból és még előbb mások részére kézbesített. Csak az szorul további bizonyításra, hogy az a kézbesítés a felperes kezeihez vagy más részére történt-e?

A tanuk vallomásából az állapítható meg, hogy felperes 1911. november 16-án d. e. 9 óra táján érkezett ki a csernekhegyi pincéjébe, hogy ott a borai felvételnél közreműködjék és onnan egyegyed 11 óráig még nem távozott s mert a jelzett pince a várostól 20—30 percnyi távra fekszik, Munkácsra fél 11 óra után érkezhetett vissza, megállapítható tehát, hogy felperes a jelzett napon d. e. háromnegyed 9 órától fél 11 óráig terjedő időközben nem tartózkodott a városban, — D.... I...., B.... A.... és M.... Á.... tanuk egybevetett vallomái szerint felperes 1911. november 16-án d. e. 9 óra és 12 óra közötti időben jókedvű hangulatban járt a leszámítoló bank helyiségeiben s azt mondotta, hogy a pincéből jött; ez alapon azt lehet megállapítani, hogy felperes a nevezett napon d. e. fél 11 és 12 óra közötti időben, de inkább később járt a leszámítoló banknál, ami azért is valószínűbb, mert F... B... szerint is előbb még lakásán volt és onnan pénzt hozva, ment a leszámítoló bankba. S hogy nem lehetett oly mérvben ittas, hogy cselekedeteit öntudatlanul végezze, mutatja az, hogy váltója rendezését teljesítette és a tisztviselőket délutánra pincéjébe hívta; mert továbbá egy 100 K-ás bankjegyenek hiányát a pénztárból hazatérve, azonnal észrevette. L... M... postasegédtsízt, azzal is indokolva, hogy a bevezetés a 4-ik szám alatt, tehát a d. e. hivatalos órák elején történt, — azt valotta, miszerint 1916. november 16-án d. e. 9—10 óra tájon a csekket egy fiatal, barna bajuszú — emlékezete szerint banki egyenruhát hordó — előtte ismeretlen egyén mutatta be a csekkosztálynál és ennek fizette ki a 2216 K 81 fillért, miközben feltűnt előtte, hogy a pénzért nem maga az öreg (70 éven túli) F... A..., — hanem más jelentkezett.

Most nevezett postasegédtsízt a büntető főtárgyaláson, előző vallomásaitól eltérően, eskü alatt azt vallotta, hogy a felperes csak

1911 november 24-én jelentkezett nála és ekkor tudakozódott a katonaságtól várt csekkutalványa felől, hogy továbbá felperest személyesen nem ismerte és előtte a kifizetés alkalmával semmiféle feltűnést keltő körülmény nem merült föl.

Ennek a tanunak — nyilván személyi felelőssége érzetében tett — ez a mentegőző vallomása azonban, az 1911. december 4-én, majd december 5-én tett nyilatkozattal is ellentétes, mert ez alkalmakkor azt adta elő, hogy feltűnt előtte, miszerint nem az öreg F... veszi ki a pénzt! De ellenkezik az 1911. december 6-án tett azzal a vallomásával is, amely szerint felperes november 17 és 20-ika közötti időben járt nála tudakozódni, amit F... D... postatiszt is megerősített, mert utóbbi szerint ez a tudakozódás november 16. és 18. napjai között történt.

L... M... tanu továbbá azt is hangoztatta, hogy a kifizetésekor a kézbesítés szabályszerűsége iránt meggyőződést szerzett s így, — noha az idegen egyén jelentkezése feltűnő volt, — jóhiszeműleg fizette ki a pénzt egy, a felperestől idegen. 3-ik személynek

Ez a vallomása azonban azért aggályos, mert a szabályszerű kézbesítés iránt csak 1911. november 16-án, d. u. győződhetett meg, amikor K... Gy... az átadóvevényt hozzá vissza vitte, mert továbbá a F.... Á... — kézírásától lényegesen eltérő — folyékonyan és könnyedén írni nem tudó kéztől eredő nyugtázó aláírás is nagyobb elővigyázatira és gondosságra utalta, mely mellett a kifizetést megtagadnia volt köteles és a károsodást megakadályozhatta volna.

Miután felperesnek kiterjedt üzletkörében a postahivatalban gyakran volt dolga és csekk-utalványokat is gyakran kapott, tekintettel arra is, hogy Munkács egy kisebb város és L... M... ott huzamosabb időn át volt alkalmazva, a csekkosztályt pedig 1911 október 27-től kezelte, — kétségtelen, hogy F... Á...-ot személyesen ismerte, sőt — öregkor okozta nehézkes aláírása is ismerős volt a nevezett postai alkalmazott előtt. Így a fizetés teljesítésénél mindenesetre gondatlanul járt el.

Nem kerülhette el a kir. ítélőtábla t. gyelmét az alperes posta-távirda igazgatósága által 1911/56.477. sz. alatt a beregszászi kir. ügyészséghez 1911. december 29-én 19.013/911. k. ü. szám alatt benyújtott feljelentésnek az a tartalma sem, amely szerint nevezett posta- és távirdaigazgatóság — nyilván L... M... fentebb vázolt magatartásából folyóan — arra a lehetőségre utalt, hogy K... Gy... kézbesítő szórakozottságból vagy feledékenységből a fizetési

utalványt L... M...-nál visszahagyta és azt az utóbbi látta el a nyugtázó aláírással, majd az összeget önmagának fizette ki.

Amire nézve a fizetési utalvány hátán látható keltezésnek és aláírásnak, a L... M... kézírásához való nagymérvű hasonlósága — az igazgatóságnak ezt a gyanúját még inkább megerősíteni alkalmas.

A felperes ellenbizonyítéka gyanánt szolgál továbbá az a nem vitás körülmény is, hogy a kérdéses átadóvevényen az „Ábrahám” utónevét K... Gy... írta, sőt ez a szabálytalanság a 451. sz. október 17-én keltezett 1856 K 64 filléres átadóvevényen is előfordul. Másrészt az is szabálytalan, hogy a keltezést mind a 3 idecsatolt átadóvevényen, nem az okmányt aláíró felperes, hanem K... Gy... postai alkalmazott írta rá az adóvevényre! Amely körülmények a közokiratok bizonyítói erejét csökkentik.

Felperes mellett bizonyít az is, hogy már 1911. november 16-án d. u., majd a következő napokon, részint K... Gy...-nál, részint L... M...-nál, s mert ezek tagadó válaszokat adtak, a katonai parancsnokságnál tudakozódott és sürgette a kérdéses utalványt, amely rendszerint havonta 3 ízben érkezni szokott hűszállítási követeléseként, a hó közepén mindig pontosan érkezett és csak akkor reklamált a főnöknél, amikor napok múlva a katonai hatóságtól arról értesült, hogy az utalványozás már 1911. november 14-én rendesen megtörtént.

Ha a csekk szabályszerűen a felperesnek kézbesítettet volna és azt elvesztette vagy tőle valaki jogosulatlanul elulajdonította volna, inkább az fogadható el lélektanilag valószínű, hogy a rendőrségen emel panaszt vagy a postán tiltakozik a kifizetés ellen, mintsem az, hogy itt csak aziránt tudakozódott, napokon át, — ha vajjon érkezett-e részére csekk-utalvány.

Az alperes alkalmazottait, nevezetesen L..... M..... segédtisztet és K.... Gy..... kézbesítőt azonban még az a mulasztás is terheli, hogy a felperes kérdészködése által felkeltett károsodási lehetőségéről a hivatal főnökénél azonnal jelentést nem tettek; amely esetben a gyorsan bekövetkező nyomozás inkább sikerrel járhatott volna.

A felperes mellett és az alperes ellen szól továbbá az is, hogy a kassai postatáviradigazgatóság 56.477/1911. sz. alatti határozatával K..... Gy..... alkalmazottját a szóbanforgó csekkfizetési utalvány kézbesítése körül, a kincstár kárára tanúsított — megengedhetetlen gondatlansága, sőt nagy mértékben gyanus — viselkedése miatt fegyvileg végleg elbocsátotta, sőt a postakincstár részére 2.216 K 81 fillér kárösszegnek a megfizetésére is kötelezte.

Ezt a határozatot a m. kir. kereskedelemügyi miniszter 71.553/1913. sz. a. határozatával csak annyiban változtatta meg, hogy a „kártérítés ügyében pótlóan fog intézkedni.”

Amiből kétségtelen, hogy a postai alkalmazottnak gondatlanságát, sőt gyanus viselkedését maga a kereskedelemügyi minisztérium is felismerte. Végül a felperes mellett is az alperes közokiratai ellen bizonyít a büntetendő eljárás során, hivatali eskü alatt véleményező P..... K..... és W..... K..... írásszakértőknek az a tapasztalata is, amely szerint az átadóvevényen látható F..... Á..... névaláírást feltétlenül hamisítottnak észlelték és ezt nem csökkentik a főtárgyaláson meghallgatott Sz..... J..... és B..... D..... írásszakértőknek ama véleménye sem, hogy a kérdéses aláírás a felperes valódi írásához hasonlít; mert a dolog természetében rejlik, hogy a hamisító a felperes névaláírást tőle telhetően utánozni törekedett. Az utóbb említett írásszakértők véleménye szerint azonban a fizetési utalványon látható nyugtázó aláírás már a L..... M..... kézírásának mutatkozik, amely körülmény egyéb itt felhozott adatokkal együtt azt támogatja, hogy az alperes alkalmazottjai szabályellenesen, felületesen és gondatlanul működtek közre abban, hogy a felperest illető összeg nem ennek, hanem jogosulatlan személynek fizettetett ki.

Mindeme összeható és egymást kiegészítő bizonyítékok a kir. ítélőtábla meggyőződése szerint az 1868. LIV. törv.-c. 236. §-ának megfelelő részbizonyítékot nyújtván, ezekhez a felperesnek a póteskü anynyival is inkább meg kellett ítélni, mert a büntetőügyi főtárgyaláson sem merültek fel olyan aggályossági okok, amelyek nevezettnek megbízhatóságát befolyásolták volna és őt már a büntetőbíróóság is esküre bocsátotta.

Abban az esetben, ha felperes az itt megítélt pótesküt leteendi, bizonyítottanak kellett elfogadni azt a tényt, hogy a kérdéses átadóvevényt nem a felperes írta alá, a kifizetési utalványt nem vette kezeihez és az arra kifizetett 2.216 K 81 fillért nem a felperes, vagy megbízottja kezelték fel.

A kassai kir. ítélőtábla ítélete ellen a kir. kincstárt képviselő kir. kincstári jogügyi igazgatóság élvén fellebbezéssel, a m. kir. Kúria a következő ítéletet hozta: „A m. kir. Kúria a *másodbíróóság ítéletét helybenhagyja*, a felperes részére megítélt póteskü szövegére vonatkozó azzal a módosítással, hogy a felperes az alábbi okiratok előzetes felmutatása után arra tartozik pótesküt tenni, hogy az előttem felmutatott 1,551.953. sz. *átadóvevényt* és ugyanilyen

számú fizetési utalványt K..... Gy..... levélhordótól át nem vettem, azokat alá nem írtam, sem pedig nevemnek az átadóvevényre és a fizetési utalványra való írásával és a 2.216 K 81 fillérnek a felvételével senkit meg nem bíztam, sem ezt az összeget fel nem vettem". Indokok: „A m. kir. Kúria a másodbíróság ítéletét a póteskü szövegének a döntő ténykörülményeknek megfelelő módosítása mellett egyébként indokai alapján és azért hagyta helyben:

mert a felperesnek az iratok mellett levő kétségtelen próba-névalírásait az átadóvevényen és fizetési utalványon levő tagadott névalírásával összehasonlítván, a tagadott névalírásoknak a felperes kezétől való származását egyéb támogató adat hiányában, figyelemmel még a P..... K..... és W..... K..... írásszakértők véleményére is, megállapíthatónak és a felperes részére megítélt pótesküt mellőzhetőnek nem találta.

A felperes a per folyamán azt is vitatta, hogy ő sem nevének a vevényekre való írásával, sem pedig a pénznek részére leendő felvételével senkit meg nem bízott: miért is a póteskü szövegét ilyen értelemben ki kellett egészíteni."

Minthogy F..... Á..... a m. kir. Kúria által módosított szövegű pótesküt letette, a m. kir. posta a kassai kir. ítélőtábla ítéletének rendelkező része értelmében teljesíteni tartozott.

20.

Bűnvádi eljárás megszüntetése felhatalmazás hiánya miatt.

K.... K.... községi jegyzőnek egyik postaigazgatósághoz intézett hivatalos iratában az I.....-i postamesterre vonatkozóan a következők foglaltattak: „..... nevezett teljesen elsajátította igazgatóságától azt a példátlan önkénykedést, amit a fizető közönséggel szemben a posta megengedhetőnek tart". Emiatt az igazgatóság a kir. ügyészséghez intézett átiratában, a kir. ügyéséget a K..... K.... községi jegyző elleni büntető eljárásnak hivatalból való megindítására kérte fel. Az átiratban az igazgatóság egyebek között a következőket mondta: „Szolgáljon ezen megkeresés egyúttal felhatalmazásul arra, hogy a t. kir. ügyészség a bűnvádi eljárás megindítását nevében indítványozhassa“.

A kir. ügyészség K..... K..... ellen felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás vétsége miatt vádiratot adott. A vádirat ellen K..... K..... kifogással élt, amelynek folytán a kir. törvényszék vádtanácsa a vádiratot a Bp. 264.

§-ának 1. pontja alapján elutasította és a bűnvádi eljárást megszüntette. A vádtanács végzését a következőkben indokolta: „A kir. ügyészség K..... K..... ellen az 1914: XLI. tc. (Bv.) 1. §-ába ütköző és annak 3. §-a második bekezdésének 2. pontja szerint minősülő s a 9. §. 6. pontja értelmében felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás vétsége miatt azon az alapon emelt vádat, mert a nevezett az iratoknál elfekvő, 1922. évi november hó 11-én kelt átiratában a l.....-i postamesterre és a postaigazgatóságra vonatkozólag azt írta, hogy „ez az alkalmazott teljesen elsajátította az igazgatóságtól azt a példátlan önkénykedést, amit a fizető közönséggel szemben a posta megengedhetőnek tart“, miáltal oly tényt állított, mely valóság esetében a l.....-i postamester és a postaigazgatóság tagjai ellen fegyelmi eljárás oka lehetne.

Terhelt a nyomozás folyamán beismerte, hogy a fentjelzett átiratot intézte, a postaigazgatósághoz, de azzal védekezett, hogy neki sem a postaigazgatóságot, sem a l.....-i postamestert megrágalmazni nem volt szándékában s átiratában nem is rágalmazott, csupán közérdekből jogos kritikát gyakorolt és hogy nem is maga, de öt község közvéleménye érdekében cselekedett, mert amint azt terjedelmes vallomásában előadta, B..... és L..... községek között már a háború alatt és azóta is tarthatatlan állapotok voltak a postai szállítás körül, melyeket túrni nem lehetett; így 1921. évi október hó 1-től ugyanezen év október hó 15. napjáig postaszállítást egyáltalán nem is volt és október hó 16-tól december hó 16-ig is mindössze csak 11 esetben volt postaszállítást, mely állításainak igazolására a vádirat ellen beadott kifogásaiban a valódiság bizonyításának elrendelését kérte.

A vádtanács a valódiság bizonyítása végett a vizsgálatot elrendelte és annak adatai, különösen a vizsgálat folyamán kihallgatott M.... Gy....., G.... S....., M.... A.... és özv. S.... N.....-né tanuk vallomásai s a vizsgálat során T.... T...., Z.... és N.... községek előljáróságaitól beszerzett nyilatkozatok és egyéb adatok alapján megállapította, hogy a terhelt vallomásában előadottak a valóságnak megfelelnek és hogy terhelt a közérdek megóvása végett és annak érdekében intézte az inkriminált átiratot a postaigazgatósághoz, közérdekből használta az abban sérelmesnek talált kifejezést.

Minthogy pedig az 1914: XLI. tc. 16. §-a értelmében az állított vagy híresztelt tény,

ügyszintén a valamely tényre közvetlen utaló kifejezés valóságának bizonyítása kizárja azok miatt a rágalmazás vagy becsületsértés megállapítását s minthogy eszerint K.... K.... terhelttel szemben a fentjelzett, általa a postaigazgatósághoz intézett átírat és illetve az abban foglalt kifejezések használata miatt a vádiratban körülírt rágalmazás vétségében való bűnössége megállapítható nem volt, mindezeknél fogva a vádirat elutasítása mellett az ellene folyamatba tett bűnvádi eljárást a Bp. 264. §-a alapján meg kellett szüntetni“.

A vádtanács végzése ellen a vádat képviselő kir. ügyész felfolyamodással élt. A kir. ítélőtábla a felfolyamodást a következő indoklással utasította el: „Tévedett ugyanis a kir. törvényszék vádtanácsa, amikor a terhelt ellen a Bv. 1. §-ába ütköző és 3. §-a második bekezdésének 2. pontja szerint minősülő, 9. §-a 6. pontja értelmében felhatalmazásra üldözendő rágalmazás vétsége miatt beadott vádiratot a Bp. 264. §-a 1. pontjára hivatkozva abból az okból utasította el, hogy a terhelt az általa állított ténynek valóságát bebizonyította s így a Bv. 16. §-a értelmében az állított tény valóságának bebizonyítása a rágalmazás megállapítását kizárja.

A Bv. 13—16. és 29. §-ainak, illetve a St. 53. és 54. §-ainak és a Bp. 264. §-ának, valamint az ítélkezésre vonatkozó szabályoknak egybevetett és a bírói gyakorlat által követett értelme szerint ugyanis a valóság bizonyításának kérdésében való határozat a főtárgyalás keretébe tartozik, a Bv. 16. §-a a Bp. 264. §-a 1. pontja szerinti megszüntetésnek alapja nem lehet.

A vádirat elutasítása és a bűnvádi eljárás megszüntetése azonban, habár nem a Bp. 264. §-a 1. pontja alapján, mégis helyes.

A vád tárgyává tett cselekmény ugyanis az, hogy a terhelt a postaigazgatóságához intézett, 1922. évi november hó 11-én kelt beadványában a 1.....i

postamesterre és a postaigazgatóságra vonatkozóan azt írta, hogy ez az alkalmazott teljesen elsajátította az igazgatóságtól azt a példátlan önkénykedést, amelyet a fizető közönséggel szemben a posta megengedhetőnek tart.

Eszerint a vádbeli cselekmény a postamester és a postaigazgatóság sérelmére, hivatásuk gyakorlására vonatkozólag elkövetett s a fent körülírt felhatalmazási és pedig nem is egy, hanem a sértettek számára való tekintettel kétféle rágalmazás vétségének a tényálladékát csakugyan feltünteti. Ennek dacára a postaigazgatóság feljelentésében csak a maga megsértését panaszolja és csak az ő megsértése miatt ad a kir. ügyésznek felhatalmazást a bűnvádi eljárásra. A Bv. 9. §-a szerint szükséges felhatalmazás a postamester sérelmére elkövetettnek mutató rágalmazásra nézve tehát egyáltalán hiányzik. Az igazgatóság sérelmére fenforgó rágalmazás tekintetében pedig a felhatalmazás nem az annak megadására jogosult hatóságtól származik, mert azt a felhívott szakasz szerint a postaigazgatóságnak feleltes, illetőleg felügyelő hatósága, vagyis a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium lett volna jogosított megadni, attól azonban ilyen felhatalmazás nem lett beszerezve.

Ezek szerint a vádirat elutasításának és az eljárás megszüntetésének a Bp. 264. §-a 4. pontjában foglalt oka, az eljárás folytatásához szükséges felhatalmazás hiánya forog fenn és erre nézve a vádirat elutasítása és az eljárás megszüntetése ezen pontra tekintendő alapítottnak.

Ezeknél fogva a felfolyamodással megtámadott vádtanácsi végzés megváltoztatására vagy megsemmisítésére törvényes alap nem lévén a felfolyamodást mint alaptalan perorvoslatot a Bp. 379. §-ának 4. bekezdése értelmében el kellett utasítani.

Közli: Dr. Krajcsik Géza.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

A légi postával kapcsolatos kérdéseket beszélte meg az a szűkebb előkészítő bizottság, mely a német, belga, dán, finn, francia, angol, olasz, norvég, holland, svéd, svájci és csehszlovák postaigazgatások képviselőiből 1930. november hó 13-án Brüsszelben ült össze. Szó volt többek között a postát közvetítő éjjeli légijáratok mennél előnyösebb megszervezéséről, de főképpen arról, hogy vajjon egyáltalában lehet-e és

milyen feltételek mellett légi pótdíjnéküli postaanyagot nemzetközi viszonylatban légi postával szállítani? Többnapos vita után a konferencia a következő határozatot hozta:

A bizottság véleménye szerint elérkezik az idő, amikor a légi postaszolgálat a vasúttal és hajóval lebonyolított postaszállítással felveheti a versenyt a rendszeresség és a szállítási költségek szempontjából is.

Ez esetben a levelek és levelezőlapok szállítása rendszeresen légi úton is történhetnének. A bizottság nézete szerint azonban ez az idő még meglehetősen távol van a megvalósulástól, úgyhogy ezidőszent még ki kell tartani a nemzetközi egyezményben megállapított pótdíjas rendszer mellett. Más oldalról a felvevő igazgatások jogot nyernek hogy az átszállító igazgatások előzetes értesítése esetén leveleket és levelezőlapokat légi pótdíj nélkül is légi útra tereljenek. A fejlett légiforgalmat lebonyolító országok bármily jóindulattal kísérik is a csekélyebb légiforgalommal rendelkező országok részéről indított eme mozgalmat, igen komoly gazdasági és forgalmi okokból a légi postai pótdíjak megszüntetésének tervéhez egyelőre nem járulhatnak hozzá.

A résztvevő postai igazgatások valamint a légiforgalmi társaságok megbízottai a konferenciával kapcsolatban behatóan megbeszélték az európai államok szorosabb együttműködésének feltételeit a légi postai ügyekben. Elhatározták, hogy a berni nemzetközi iroda útján pontosan megállapított szövegezésű kérdőívet juttatnak el valamennyi európai postai igazgatáshoz, hogy ezzel az európai légipostahálózat tökéletesebb kiépítésének, de különösen a postát is szállító éjjeli meneteknek legalább a fontosabb forgalmi gócpontok között leendő rendszeresítésének főfeltételei megszervezhetőek legyenek. Az illy módon gyűjtött anyagot 1931. év októberében Brüsszelben összehívandó európai légipostakonferencián óhajtják feldolgozni. (D. V. Z. 1930. 45.)

(k. j.)

Balkánállamok postaegyesületének megalakításáról is tárgyalt az Athénben 1930 október 5—12.-ike között ülésezett Balkánkonferencia. Ezen a konferencián a Balkánállamok minden nevezetesebb testülete képviseltette magát. Elhatározták többek között, hogy a népszövetség keretében külön szűkebb Balkánszövetség alapítását és a Balkánon élő népek kultúr közeledését is megvalósítani óhajtják. Külön bizottságot küldöttek ki a Balkánállamok postaegyesületének (Union Postale Interbalkanique) életre hívása érdekében. A tervezet a nemzetközi postaegyezmény I. cikke alapján kimondja, hogy a szűkebb szövetséget kötő államok területét levelezéseik kicserélésénél egységes postaterületnek kell tekinteni. Külön központi irodát létesítenek az új egyesülés közös ügyeinek intézésére és a nemzetközi egyezményben a levélpostai küldeményekre megállapított díjakból egymással való forgalomban 40—60 százalékos engedményt adnak és a nemzetközi postakongresszusokon egységesen

lépnek fel. Az új egyesület a „Journal de la 1-ére Conférence Balkanique“ közlése szerint, már 1931 április hó 1-évei megkezdendé működését.

(Postnachrichten 1930. 39.) (k. j.)

A német postaalkalmazottak egészségi állapotának rosszabbodásáról panaszokodnak szaklapjaik. A panasz a statisztikai adatok szerint jogosnak látszik. Ugyanis minden férfi postaalkalmazottra az 1925., 1926., 1927., 1928. és 1929. években felsorolási sorrendben átlag 16.1, 15.5, 18.1, 18.6 és 20.7 betegség címén távol töltött munkanap esett. Ugyanezekben az években a női postaalkalmazottaknál a betegség címén munkanélkül eltöltött munkanapok száma átlag 22.4, 19.3, 21.7, 21.1 és 22.7 volt. A szaklapok a túlhajtott racionalizálásnak tudják be a személyzet egészségi állapotában észlelt ezt a visszaesést.

(Post u. Telegraphie okt. 11.) (k. j.)

A német posta pecsétnyomóin eddig a postakürt illekezte a postát. Újabb kormányrendelet szerint a posta tulajdonában levő épületekről, járművekről, berendezési tárgyokról a postakürtöt el kell távolítani s helyére mindenütt, hol annak szükségessége fennáll a birodalmi sas rajzát kell tenni. A posta hivatalos pecsétjein, bélyegzőin jövőben mint felségjelvényt, a birodalmi sást kell ábrázolni és köriratként a bélyegzőt, pecsétnyomót használó postai szerv egyszerű megnevezését, a székhely nevével együtt kell feltüntetni. (D. V. Z. 1930. 45.)

(k. j.)

A tengerentúli országok postájának szállítási idejét a francia és német postai igazgatás már hosszabb idő óta lényegesen megrövidíti azzal, hogy a postát szállító gőzösök fedélzetéről a sürgős levelezést, a parttól még jelentékeny távolságban repülőgépek útján előre küldik a szárazföldre úgy, hogy mire a postagőzös kiköt, az előre küldött sürgős posta már régen címzettjeik kezei között van. Most az olasz Lloyd Sabaudu nevű hajóstársaság tett kísérletet Európa és Amerika között közlekedő hajóival a postaszállítás ilven módon való gyorsítására. A postát szállító repülőgépek Gibraltár és Genua között közlekednek és az Amerikába tartó olasz hajók részére szállítanak Gibraltárba a hajó indulása után Amerika részére összegyűlt postaananyagot. Ugyancsak Gibraltárban vennék át az Amerikából visszatérő hajóktól a sürgős postát és vinnék Genuába. Hasonló berendezkedést terveznek a postaananyag gyorsabb kicserélése érdekében azok az olasz hajózársaságok is, melyeknek hajói a távoli Keletre, illetőleg Ausztráliába közlekednek. Ezek postát szállító

léghajói Aden, Assab, esetleg Suezig vinnék utána az induló és vennék át az érkező sürgős levélanyagot. (D. V. Z. 1930. 44.)

(k. j.)

Az angol posta 1929. évi pénzügyi eredménye Lees-Smith, az angol Generalpost-masternek Denholme-Yorkshire-ben tartott beszéde szerint minden eddigi bevételi többletet meghaladóan, előreláthatóan 9,250.000 fontsterlinget is meghaladja.

(D. V. Z. 1930. 44.)

(k. j.)

A bérbeadott görög távbeszélő személyzetének sorsa. Lapunk októberi számában e helyen már hírt adtunk arról a tényről, hogy a görög állami távbeszélőt a Siemens Halske és Ericsson cégek érdekeltségéből alakult külföldi pénzcsoport bérbevette. Az állami személyzet sorsa a bérbeadás révén a következőképpen alakult: A hálózat építésénél és fenntartásánál a bérbevevő társaság csak annyiban köteles görög eredetű munkásokat alkalmazni, amennyiben azok a társaság megítélése szerint kellő szaktudással rendelkeznek. A mai állami személyzetből valamennyi szakképzett műszerészt és vonalfelügyelőt átvész a bérlőtársaság; a kapcsoló személyzetből (női munkaerők) csak annyit, amennyit a helyi központoknál és irodákban elhelyezhet. Az átvétel kérdésében négytagú bizottság dönt; e bizottságba két tagot a bérbevevő, kettőt a kereskedelmi miniszter küld ki. A kezelő személyzet átvételénél a gyakorlati ügyesség és használhatóság az irányadó. Magasabbrangú tisztviselők átvétele kérdésében a társaság szükségletei arányában önállóan dönt. Az átvett alkalmazottak járandóságai kevesebbek nem lehetnek, mint az állam részéről az átvétel napján élvezett fizetés volt. Az átvett állami személyzetet egy év múlva a bérlőtársaság gyakorlati alkalmazhatóságuk szempontjából vizsgának vetheti át. A négytagú vizsgabizottság összeállítását lásd fentebb. Eredménytelen vizsga esetén a társaság alkalmazottját a próbaév után elbocsáthatja. Az ilyen alkalmazottnak — ha átvételkor már nyugdíjképesseggel rendelkezett —, nyugdíját az állam fizeti. A bérlőtársaság az elbocsátott nyugdíjképes alkalmazottaknak ezenkívül nvole havi járandóságuknak megfelelő végkielégítési összeget ad.

A nem nyugdíjogosult, de a próbaév után elbocsátott alkalmazottnak a bérlőtársaság annyi havi díjat adja végkielégítésként, ahány év óta állott az illető távbeszélő szolgálatban. Egyébként a társaság alkalmazásában maradt volt állami személyzet nyugdíjigénye továbbra is fennmarad a görög állammal szemben. Ezért a társaság az átvett alkalmazottak havi járandóságá-

nak 5 százalékát fizeti a görög államnak. Nyugdíjazás esetén az alkalmazott az utolsó évben a bérlőtől kapott járandóság felét kapja állami nyugdíjként; ez a nyugdíj azonban nem haladhatja meg a posta-vezérigazgató vagy a vezértitkár nyugdíját.

Fennállásának első hét éve alatt a társaság mindennemű személyzeti szükségletét a görög posta megmaradó állami személyzetéből köteles fedezni, amennyiben a négytagú bizottság az illetőket az átvételre alkalmasnak találja. A hálózat átvételétől számított három év múlva a személyzet háromnegyed részének, öt év múlva kilenc-tized részének görög alattvalóknak kell lennie. Az alkalmazottak szakképzéséről a bérbevevőtársaság köteles gondoskodni. A szerződés lejártá után esetleg, ha az állam a távbeszélőüzemet a határidő lejártá előtt venné újból állami kezelésbe, a visszavételnél talált személyzet minden tagját, kikre az üzem fenntartásánál az államnak is szüksége lesz, az akkor élvezett járandósággal köteles az állam szolgálatába átvenni. (Postnachrichten 1930. 39.)

(k. j.)

A német posta forgalma csökken, az előirányzott bevételei nem folytak be. A német posta igazgatótanácsa 1930. november 5. és 15-én igen érdekes ülést tartott. Napirend előtt Schätzel dr. birodalmi postaminiszter bejelentette, hogy a posta forgalma az utolsó hónapokban mélyen alatta maradt az előző év hasonló időszakában elért forgalomnak és így a posta jövedelme is lényegesen csökkent. Ez év első hat hónapjában 1128 millió márka előirányzattal szemben mindössze 1084 millió márka bevételt számolt el a német posta. Így az előirányzattal szemben a német posta eddigi hiánya 44 millió márkát tesz ki. A miniszter a gazdasági élet rohamos és általános romlásával magyarázza a posta jövedelmeinek csökkentését, amit mutat az a tény is, hogy a bevételek visszaesése csak az utolsó négy hónapban következett be. A csomagforgalomnál az esés 4.5, de a távirónál már 14.6 százalékra emelkedett. Ez év szeptemberében némi javulás állott be, de a forgalom még mindig nem haladta meg az előző év hasonló havi forgalmát.

A német posta kölcsönakciójáról adott beszámoló szerint annakidején 370 millió birodalmi márka kölcsön felvételére kapott felhatalmazást. Ebből az összegből 146 milliót 6 és fél százalékra kincstári utalványokban vett a posta igénybe; 224 milliót — a hitelviszonyok rosszabbodása következtében — a postaforgalmi pénzekből vett kölcsön a német posta, amelynek kölcsön-szükséglete közben 420 millió márkára

emelkedett. A Young-kölcsönből mind-össze 168 millió jutott a német postának. Minthogy a német posta vagyónállaga ezidőszerint 2.6 milliárd, a 420 millió kölcsön — a postaminiszter bejelentése szerint — nem vezet a posta lényeges megterhelésére.

Majd foglalkozott az igazgatótanács a német posta részéről az állampénztárnak adandó évi beszolgáltatás összegszerű megállapításának kérdésével. A német posta 1924. év óta évenként emelkedő összegeket, nevezetesen 12, 70, 100, 121, 161 és 145 millió márkát szolgáltatott be évi tiszta jövedelméből az állampénztárba. Az igazgatótanács előadója az évenként az állam rosszabbodó anyagi helyzetével növekvő hozzájárulások helyett most a posta bruttó-jövedelmének bizonyos százalékban megállapítandó összeget javasolta volna fizetni, hogy ilymódon a posta szolgáltatása és mindenkor jövedelmei között némi kapcsolat biztosítható legyen. A beszolgáltatás 2.2 milliárdnál nem több bevételnél 6 százalék, 2.4 milliárdnál 6 és fél, ennél több bevételnél 6 és kétharmad százalék lenne. Az igazgatótanács tagjai elleneztek az állampénztárba beszolgáltatandó összegnek a posta nyers bevételeivel leendő kapcsolatbáhozatalát. Ehelyett magáévá tette az igazgatótanács azt a javaslatot, mely szerint a posta belátva az államkincstár szorongatott helyzetét, kilátásba helyezi, hogy az 1930. évre tervbevett összegben felül — tehetsége szerinti túlfizetést teljesít. Ezzel szemben aggodalmát fejezi ki olyan megoldással szemben, mely törvényhozásilag mindig előre óhajtaná megszabni a német postának az államkincstárral szemben évenként teljesítendő beszolgáltatásait, figyelem nélkül a német posta jogos szükségleteire, melyeknek kielégítésére kell elsősorban bevételi forrásait igénybevenni. Egyébként is az évi beszolgáltatások megállapítása az igazgatótanács jogkörébe esik s attól még törvényhozási úton sem volna helyes megfosztani, mert a német posta anyagi helyzetének biztonságáért a felelősség viszont az igazgatótanácsot terhelné teljes mértékben továbbra is. A német posta fejlődésének lehetőségeit a jövőben sem lehet elvonni, de állandóan készen kell állani a díjtételek lehető leszállítására is, ha annak ideje elérkeznék. Takarékosági okokból hozzájárult az igazgatótanács egyik tagjának ama javaslatához is, amely az igazgatótanács tagjai postai kedvezményének (ingyen telefon, ingyen rádióberendezés és használat) megvonását kérte.

(D. P. 1930. 46.) (k. j.)

10.000 km. hosszú a német távkábelhálózat. A folyó évi szeptember hó elején a német távkábelhálózat elérte a 10.000 kilo-

méteres hosszúságot. Ez megfelel kerekén 2 millió km. húzalhossznak, mellyel a földet 50-szer körül lehetne érni, valamint 1.5 millió kilométer áramkör hosszának. A hálózatnak az előállítás költsége 300 millió birodalmi márkát tett ki. A hálózat az egész német birodalmat keresztül-kasul szeli s minden forgalmi szempontból fontos helyet érint. A nyugati, északi, déli és remélhetőleg nemsokára már a keleti, határátlépő pontokon csatlakozik a szomszédállamok kábelhálózatához s mintegy közepét képezi az európai kábelhálózatnak. A Németországból kiinduló rádiótávbeszélő összeköttetésekhez való csatlakozásával biztosítja Közép-Európa számára a világtávbeszélőforgalomba való bekapcsolódást.

Az elért eredmény méltatásánál vissza kell képzelnünk magunkat a 10 év előtti állapotba s vissza kell emlékezni azokra a nehézségekre, melyekkel a világháború által meggyöngyített Németországnak meg kellett küzdenie, mikor tönkrement távbeszélőhálózatát a háború alatt felszínre vetődött műszaki találmányok és eszközök igénybevételével újból helyreállítani, illetőleg továbbfejleszteni kívánta és pedig nemcsak saját használatára, hanem a nemzetközi forgalom céljaira is. Németország akkori előretörése elengedhetetlen feltétele volt az európai kontinentális távbeszélőforgalom, valamint a világtávbeszélőforgalom egészséges kifejlődésének s még most is annak számít. Azok a külföldi kritizáló hangok, melyek első időben a német távkábelterveket felesleges fényűzésnek minősítették, rövidesen elhallgattak. A német példa mindenütt tetszést aratott, sőt a többi népeket is követésre buzdította s így a távbeszélőnek egész Európában való példátlan fejlődését vonta maga után. A német kábelépítő vállalatok hervadhatatlan érdemének kell betudnunk, hogy az állami igazgatás nagyszabású építőterveit fennakadás nélkül meg is tudták valósítani.

Az elért 10.000 km. hosszúsággal azonban a hálózat még korántsem tekinthető befejezettnek, mert hisz a nagytávolságú forgalom hálózatát a mindenkor forgalmi követelményeknek megfelelően állandóan és szervesen tovább kell fejleszteni, a technika mindenkor fejlődési fokának megfelelően azt állandóan apolni, kiegészíteni kell, sőt fel is kell újítani. E téren a megállás egyenlő volna a visszafejlődéssel. A megkezdett műtervszerű továbbfejlesztése tehát a jövő feladata. (E. F. 1930. 19.)

Milyen a távbeszélő az Északamerikai Egyesült-Államokban. Míg azokban az államokban, ahol a távbeszélőt az állam tartja üzemben, az összes helyeken

ugyanazok az üzemszabályok és elvek nyerne alkalmazást, ugyanaz a díj-szabás és ugyanazok a szervezési alapelvek vannak érvényben, addig az Egyesült-Államokban, amint az ismertes, a távbeszélő teljesen a magánvállalkozás kezében van s ezzel az üzemmel ott nem kevesebb, mint 7000 kisebb-nagyobb vállalat foglalkozik. Valamennyinek az élén, mint első, a Bell-csoport áll, mely 24 testvérvállalatával a hálózatok legnagyobb részében ellátja az üzemet s mint szervezeti érdekközöség jön számba. A többi kis és nagy vállalat független egymástól s mindegyiknek megvan a maga saját díj-szabása és üzletszabályzata. Ezek a közös üzleti érdekek védelme céljából ú. n. független távbeszélő szövetségbe tömörültek.

A távbeszélőtársaságok feletti felügyeletet az egyes államok külön-külön gyakorolják saját államterületükön s ezt a „Public Utility Commission“-ok útján végzik, melyeknek szervezete az egyes államok szerint különböző. Mivel az egyes társaságok távbeszélőforgalma és üzeme-területe gyakran az illető állam területén túl is terjed, az Utility Commission-ok illetékessége nem mindig elégséges arra, hogy a közérdeket hatásonal megvédelmezhesse. E mellett a sokféle felügyeleti szerv egymás mellett való működése a távbeszélő fejlődésének egységes elvek szerint való előbbrevitele szempontjából sem mondható kedvezőnek. Erre való tekintettel Couzens szenátor törvényjavaslatot készített, melynek értelmében az egész elektromos hírszolgálat felügyeletét (vagyis a táviró, távbeszélő és rádió felügyeletét) az Egyesült Államok egész területén a szövetségi kormány által összeállítandó hírszolgálati bizottságra ruháznák. A javaslatot felülvizsgálat céljából már ki is osztották a szenátus egyik bizottságának. A szenátusi bizottság számos szakértőt meghallgatott már, köztük az összes fontosabb távbeszélőtársaságok képviselőit is, hogy ilymódon ezek véleményét a tervezett reformmal kapcsolatban megismerje. A különböző vélemények kimerítő képet adnak az Unió távbeszélőjének fejlődésére vonatkozólag. Különösen érdeklődésre tarthatnak számot az ú. n. független társaságok elnökének, Mc. Kinnen-nak a nyilatkozatában foglaltak, melyek kimerítő tájékoztatást nyújtanak a független társaságok viszonyaira és az amerikai távbeszélő általános fejlődésére vonatkozólag.

Mc. Kinnon szerint több mint 7000 Independent társaság van, melyek több mint 15.000 községben kb. 4.500.000 távbeszélő állomást s több százezer mértföldnyi vezeték tartanak üzemben. Összekötetésben

vannak a Bell-társaság hálózatával is s ennek igénybevételével 15.000 község között bonyolítják le a távbeszélőforgalmat. A független társaságok 4.500.000 állomása közül ezek felében kb. 2.500.000 állomásnál 243 nagyobb társaság látja el az üzemet, melyek a szövetségi felügyeleti szervnek, az Interstate Commerce Commission-nak rendes üzleti jelentésekkel tartoznak. A többi 2 millió állomás kerekén 700 társaság közt oszlik meg, melyek a felügyeleti szervnek üzleti jelentést nem tartoznak előterjeszteni. A független társaságok berendezéseibe 550 millió dollár értékű tőke van befektetve. Évi üzemi bevételük 125 millió dollárnak felel meg. A független társaságoknak saját gyáraik vannak, melyek a készülékek és hivatali berendezések gyártásával foglalkoznak. A Bell-társaságok kb. 15.000.000 állomást tartanak üzemben. Ezek közül 10 millió állomás a több mint ötvenezer lakosú városokra esik. Ezeken a városokon kívül a Bell-társaságok csak egymillió állomással tartanak többet üzemben, mint az Independent érdekeltség. Az Independent-társaságok 1897-ben az „United States Independent Telephone Association“ nevű szövetségbe tömörültek. Ennek üzleti irodái Chicagóban és Washingtonban vannak. A szövetség keretén belül az Unióban 31 igazgató működik, mint a társaságok képviselője. A szövetséghez 25, az egyes amerikai államokhoz tartozó szervezet is csatlakozott, melyek az illető államon belüli és helyi ügyekkel foglalkoznak, míg az egész Unióra vonatkozó ügykört a szövetségre ruházták.

Az Egyesült-Államok távbeszélő története különben röviden a következő: Graham Bell 1876-ban állította fel az első távbeszélőhivatalt, ugyanakkor azonban Gray is korszakot alkotó szabadalmat jelentett be a távbeszélő terén. Erre rövidesen mindkét találmány értékesítésével két egymástól különböző érdekeltség kezdett foglalkozni. A Bell-találmány mellé az ú. n. Bell-társaság, a Gray-találmány mellé a Western Union Co. szegődött. A két csoport három éven át kemény szabadalmi csatákat vívott egymással, míg végül is a Bell-társaság az utolsó bírói fórumon győzelmeskedett. A Western Union csoport végül is kénytelen volt saját szabadalmát a Bell-csoportnak eladni. Ezzel a Bell-csoport az Északamerikai Egyesült-Államokban gyakorlati szempontból teljes távbeszélőmonopóliumot szerzett. Húsz éven át ugyan még mindig szabadalmi pörökkel kellett a társaságnak vinnie, összesen 600-at, ezeket azonban a társaság legtöbbször megnyerte. Ez a monopolisztikus állapot 1893-tól 1894-ig tartott; ezekben az

években ugyanis lejártak a legfontosabb szabadalmak. Innen kezdve erőteljes akció indult meg a Bell-csoport monopolisztikus helyzete ellen és pedig azoknak a független társaságoknak a részéről, melyek hivatali berendezések gyártásával foglalkoztak. Ezek a vállalatok a legnagyobb energiával láttak neki a távbeszélőhálózatok építésének és pedig nemcsak oly helyeken, ahol addig még távbeszélőhálózat nem volt, hanem számos olyan helyen is, ahol a Bell-csoportnak már volt hálózata és üzeme. Így aztán rövidesen előállott az a nem kívánatos állapot, hogy főleg az Unio nyugati és középső részében a legtöbb valamirevaló városban egymástól két különálló távbeszélőhálózat volt. A legtávolabbi nyugaton a verseny a városokban nem volt számottevő, a kisebb községekben pedig a távbeszélő szolgáltatást többnyire az előfizetők vagy a farmerek költségére rendezték be s erre a célra ú. n. „mutual compaignies“ (kölcsonösségi társaságok) alakultak. A kifejlődött verseny azonban életre-haálra ment, mert hiszen hazamosabb időn át ugyanabban a városban két távbeszélőtársaságnak a léte nem volt biztosítva. Előfordultak például oly esetek, hogy valamelyik társaság olyan városban, ahol konkurrens társaság is működött, bizonyos szolgáltatást az előfizetőtől 50 centet követelt, ugyanakkor ugyanaz a társaság egy másik városban, ahol konkurrens vállalat nem volt, 2 dollárt számított ezért a szolgáltatást az előfizetőknél. Ilyen üzletvitel mellett az ú. n. független társaságok, kik csak egy központot tartottak üzemben, erősen hátrányos helyzetbe kerültek, mert náluk a díjszabáskiegyenlítés nem volt lehetséges. Hozzájárult ehhez a félszeg helyzethez még az is, hogy egyes unióbéli államok a társaságoknak ezt a nehéz helyzetét a maguk javára kihasználták s a társaságoknak a távbeszélőüzem koncessziójáért igen nehéz feltételeket szabtak; pl. hogy vállalatukat semmi körülmények közt sem fogják a Bell-társaságnak eladni, avagy, hogy a nagyon is mérsekelt díjakat 20—25 éven belül nem fogják emelni. Így a társaságok saját kezeiket kötötték meg. Így folyt a harc 1910-ig. Ettől az évtől kezdve a társaságokat az ú. n. független társaságok szövetségének javaslatára az Interstate Commerce Act-nek s ezzel az Interstate Commerce Commission-nak a felügyelete alá helyezték. Ezzel az egyes helyeknek a verseny által eredményezett különböző elbírálását kívánták megváltoztatni.

Az Interstate Commerce Act-nek a távbeszélőtársaságokra való kiterjesztése azt eredményezte, hogy a távbeszélő szol-

gálatnak az egyes államok területén belüli, abban az időben még szabályozatlan volta, a legtöbb államban megszűnt és törvényes szabályozást nyert. Az Interstate Commerce Commission befolyása csak azokra a forgalmi kérdésekre terjed ki, melyek az egyes államok határain túlmenő forgalomból származnak. Mivel ez a forgalom az összforgalomnak csak 1 és fél százalékát teszi, ez a befolyás meglehetősen korlátoltnak mondható. A bizottság fő tevékenysége az általános üzleti jelentések szerkesztésének módját szabályozó rendelkezésben nyilvánult meg. A jelentéskészítésnek megállapított egységes módja a társaságok üzleti tevékenységének összehasonlíthatása szempontjából igen fontos volt s azt az egyes államok bizottságai általában el is fogadták.

A társaságok közötti verseny azonban folytatódott. A Bell-társaság sok független társaságot megvett s így megszabadult a konkurenciától, míg aztán az igazságügy-minisztériumot is segítségül nem hívták a többiek az egyenlőtlen harcban.

A Bell-társaság 1910-ben megszerezte a Western Union társaságot is s ezzel nemcsak a távbeszélő terén került domináló helyzetbe, hanem a táviró terén is erős pozíciót biztosított magának. Az igazságügy-minisztérium szembehelyezkedett ezzel a közérdeket sértő irányzattal s az önálló társaságokat összevásárló Bell-társasági akciónak is hadat üzent. Így aztán a Bell-társaság 1913-ban kötelezte magát a Western Union-társaságtól való különválásra, valamint a független társaságok összevásárlására irányuló tevékenységének beszüntetésére.

Ezzel a harc nyugvóponthoz ért. Végre is belátták az érdekelt társaságok, hogy egymást kölcsönösen tarthatatlan helyzetbe kergették s abban állapodtak meg, hogy az ugyanabban a városban párhuzamosan működő hálózatokat kölcsönös csere útján megszüntetik. Az igazságügy-minisztérium azonban ellene volt ezeknek a tranzakcióknak, míg aztán 1920-ban a Willis Act-ben a helyzet rendezése és szabályozása sikerült. A Willis Act részét teszi most már az Interstate Commerce Act-nek s eljárást állapít meg, melynél fogva az államok közti bizottság befolyását érvényesítheti abban az esetben, ha valamely távbeszélőtársaságot egy másik társaság meg akar szerezni. Eszerint járnak most már el kilenc év óta s úgyis szólván az összes konkurenciával kapcsolatos esetekben sikerült közmegelegedésre és egymással egyvetértve megegyezni. A harcizaj tehát lecsillapodott A Bell-társasággal olyan értelemben állapodtak meg, hogy az nem fog ezentúl táv-

beszélővállalatot megvásárolni anélkül, hogy előbb a független társulatok szövetségét erről s tervezett szándékairól ne értesítené, hogy a szövetségnek ilymódon a tagtársaságok érdekeinek védelmére való gondoskodásra meg legyen a lehetősége. Voltak ugyan rá esetek, mikor ezt a vásárlással kapcsolatos megegyezést strohmannok segítségével kijátszották, ezek azonban még is csak elvétve fordultak elő.

A párhuzamosan működő hálózatok megszüntetésével kapcsolatos csereakció során kerekben 500.000 távbeszélő állomás került át a független társulatok üzeméből a Bell-társaság üzemébe s viszont 50.000 állomás a Bell-társaságtól a független társaságokhoz.

Amikor azt állítják, hogy a Bell-társaságot nem fűzi semmiféle érdek a kis falusi központok üzemének megszerzéséhez, mivel ezek üzleti szempontból nem fizetődnek ki, úgy ezzel szemben meg kell állapítani, hogy a kis hálózatoknak ez a tulajdonsága egyaránt vonatkozik nemcsak a Bell-társaságra, hanem a független társaságokra is. Már jó néhány éve Amerikában a kis hálózatok tulajdonosai azon vannak, hogy ezektől megszabaduljanak s a független társulati csoport aztán törheti a fejét, hogy találjon valakit, aki azokat megvásárolni hajlandó. A nagy társaságok az ilyen üzemek megvételét, mint nem gazdaságos üzletet, rendszeren visszautasítják.

Az az amerikai statisztikai adat, mely szerint a nemzetközi távbeszélőforgalom az összeforgalomnak 1 és fél százalékát adja, a beszélgetések száma alapján van megállapítva; a beszélgetési díjak alapján számítva, nemzetközi beszélgetések 9,9 százalékkal szerepelnek. (E. F. 1930. 16.)

A bélyeგრasztással járó betegségek megelőzésére a francia postaigazgatásnál már több tervet vetettek fel. A nagy gondolatot antituberkulotikus bélyeg néven azzal a céllal propagálják, hogy a bélyegeknél a szájjal történő benyálazásából származó tuberkulózissal, az emberiség e legszörnyűbb betegségével, sikeresen lehessen megküdeni.

Az Annales des Postes, Télégraphes et Téléphones hasábjain G. Regelsperger érdekes módon véli a közönséget a szájjal való bélyegnedvesítés egészségtelen szokásától eltéríteni. Azt ajánlja a postaigazgatásnak, hogy a bélyegek hátlapját kellemetlen ízű ragasztóanyaggal enyvezzék, mely az emberek szájában kellemetlen, undorító érzést váltana ki. Erre a célra a „quassia amara“ nevű (keserű quassia) anyagot ajánlja olymódon, hogy a ragasztóanyagba koncentrált quassia-főzetet keverjenek, hogy a közönség abba hagyja a

mindenféle betegséget terjesztő bélyegnek a szájjal való megnedvesítését. Ugyanezzel az anyaggal kellene minden más használatban levő bélyeget is enyvezni, nevezetesen az okmánybélyegeket stb., valamint minden más enyvezett papírt is. Felette fontos, hogy ezt az emberi egészség megővésére szolgáló eljárást késedelem nélkül alkalmazzák is, s a nedvesítő talak használatát így mintegy kikényszerítsék. (A. P. T. T. 1930. 8.)

Drótnélküli berendezés harci járművek részére. A tankokkal és más harci járművekkel való érintkezés problémáját a Marconi's Wireless Telegraph Company Ltd. angol társaság eredeti rövidhullámrendszerű „S. B. Ia.“ típusu-nak jelzett rádióberendezéssel oldotta meg állítólag az érdekelte hadseregek megelégedésére.

Ultra rövid hullámrendszerű hordozható rádióberendezésről van szó, mely 7—8 méteres hullámon dolgozik és pedig úgy táviró, mint távbeszélő üzemben. A berendezés harci járműveken mint állandóan felszerelt berendezés, árkokban vagy más állásokban, mint hordozható berendezés használható, mivel igen könnyen szállítható egyik helyről a másikra.

Az antenna, mely láthatatlan, 12 láb magas, vörösrézbe bevont acélrúd s négy részből áll. Használatban nehéz ütéseket és hajlításokat is kibír, ellenben hajlékonysága ellenére nem görbül meg.

Az antennát az adóberendezéssel védett kábel köti össze, mely vagy a tank testéhez simul, vagy pedig a földben fut.

A berlini központi táviróhivatal 80 éves. Daniel Zeller német főpostaigazgató a berlini központi táviróhivatal 80 éves fennállása alkalmából a következő érdekes visszaemlékezésben ismerteti a Telegraphen-Praxis olvasóival a világhírű óriáshivatal történetét.

A királyi központi táviróállomás 1850 augusztus 15-én kezdte el működését. Az állomáson a táviratokat a féltől rendőrség által kiállított igazolvány avagy két megbízható tanu ajánlására vették fel továbbiítás végett. Mindazoknak, akik táviratozni akartak, személyesen kellett a táviróhivatalba elfáradniok s ott egy előszobában kellett várakozniok, míg egy szolga az illetőt érkezésének sorrendjében a felvételi helyiségbe beengedte. Mert a táviratfeladás akkoriban nagy eseményszámba ment s az 1848-as szabadság-eszmék korában egyáltalában nem örvendett közkedveltségnek. Amíg a berlini polgárok több ízben kiásták és átvágták a guttanercha távirókábeleket, mert azok segítségével a kormány esetleg csapatösszevonásokat rendelhetett el, ad-

dig a kormány a túlságosan gyors hírszolgálatban a lakosság nyugtalanításának eszközt látta. Ezért minden táviratfeladónak nemcsak személyét kellett a legpontosabban igazolnia, hanem eleinte minden, a táviratban érintett esemény valódiságát is a rendőrséggel kellett igazoltatnia. Emellett a lakosoknak az ifjú táviróintézmény működéséről is felette furcsa és zavaros fogalmak voltak. Így 1853-ban egy berlini kereskedő a táviróhivattól 11 métermázsza méznek távirati úton való elszállítását kérte. A díszabás meg egyáltalában nem volt olcsó. Egy 20 szavas Kölnbe szóló táviratért nappal 4 tallért és 25 garast, este 9 óra után 11 tallért és 25 garast (35.50 márkát), vagyis a jelenlegi díj húszszorosát kellett fizetni.

A hercegi családok, valamint azok a vasúttársaságok, melyeknek területén a táviró áthaladt, dímentességet élveztek. Egyes hatóságok lépcsőzetesen megállapított díjkedvezményben részesültek. Pl. Frankfurt a/M. szabad város szénátusa havonta 12.000 ingyenes jelet továbbíthatott, míg a hamburgi vagy lübecki csak 3.000-et.

A hivatal készülékei főleg mutatórendszerű Siemens és Cramer-gépek voltak, melyekből néhány darab még ma is van a berlini központi táviródn. Az amerikai Morse-rendszerű távirókészülékek elterjedése csak igen nehezen ment, mert a német mutató-rendszerű táviró szabadalmának tulajdonosai ellenállást fejtettek ki, másrészt meg, mert Vignau akkori táviróigazgató az optikai táviró személyzetét nem tartotta a Morse ABC megtanulására képesnek. A Morse készüléket azonkívül rendszeresítése előtt át is kellett a német Halske mechanikusnak alakítania. Halske-nek már akkor is a Siemens és Halske világcég jelenlegi telephelyén volt a műhelye.

A berlini központi táviróhivatal szolgálata meglehetősen körülményes volt, mert a készülék óramutató lapjáról a jeleket az egyik tisztviselő leolvasta, s azokat egy másiknak leírás végett úgy mondogatta. A szolgálat menetét még az a körülmény is megnehezítette, hogy az elektromos távirónak, a régi optikai táviró tisztviselőit át kellett venni. Ezeket a berlini népszáj optikusoknak csúfolta, bár erre nem túlságosan szolgált rá, mert a karos jelzőtoronyokon télen, rossz időben végzett szolgálatban nemcsak a szemüket, de még a hallásukat is tönkretették. Így a táviróhivatal hamburgi vonalán állítólag abban az időben egy rövidlátó és egy nagyothalló tisztviselő volt közös turnusba szolgálatra beosztva. A rövidlátó olvasta le a jeleket a

óramutatós lapról s azokat leírás végett a nagyothallónak mondogta be. A végzett munkaeredményéről olvasóink megfelelő fogalmat alkothatnak maguknak.

A szolgálat emellett meglehetősen nehéz volt, mert déli 2 óras megszakítással reggel 6 órától megszakítás nélkül este 10 óráig tartott, mivel a tisztviselőknél a távirózáson kívül még naponta az összes telepeket is fel kellett frissíteniök. Emellett a tisztviselőknél az üzem műszaki részével nem volt szabad foglalkozniök. A készülékek megvizsgálása szigorúan meg volt tiltva, tankönyvek vagy szolgálati utasítások pedig egyáltalában nem voltak. Ha készülék elromlott, úgy Siemens és Cramer feltalálóknak személyesen kellett a táviróhivatalba bejönniök, a vidéki hivatalok pedig elromlott készülékeiket mind a berlini mechanikai műhelybe küldték megjavítás végett. Napjainkban, mikor minden távirómunkástól egész csomó műszaki ismeretet kívánunk, mulatságos dolog arról olvasni, hogy 1850-ben a karácsonyi ünnepek alkalmából Siemens feltaláló úr a Berlin-hamburgi vonal egyik, Halske úr pedig a másik végpontján személyesen napokon át dolgozott, hogy az üzemet a mozgalmas napokban rendben tartsák.

Az érkezett táviratok kézbesítését egész Berlinben központilag végeztették s a rendes kézbesítőket mellett kisegítőket is alkalmaztak, ám semmi esetre sem nőket, mert ezt a táviróintézet méltóságával nem tartották összeegyeztethetőnek. Ebben a szolgálatban a felsőbb távirószolgálatban való alkalmaztatásra kijelölt szolgálatonkívüli katonatiszteknek is részt kellett venniök, ami surlódásokra adott alkalmat. Ezek a jelölt urak ugyanis a berlini kereskedők által felkínált borraivalókat visszautasították, ami viszont a rendes kézbesítőket nyugtalanította. A német kereskedelmi miniszter végül is az egyenetlenkedésnek általános borraivaló elfogadási tilalommal vetett véget. Hogy ezt a tilalmat néha nem hágták-e át, arról nem beszél a krónika. Az áthágás mégis nyíltan nem történhetett, mert a rendelet ilyen esetre az alantas tisztviselőket nyolc napig terjedhető elzárással büntette, melyet a főnök kívánságára a berlini fogházban kellett leülniök.

Az akkori berlini táviróosztályosok sötétkék színű fekete bársonygalléros s ugyancsak fekete bársonyparolis uniformisukban, oldalukon fehér szíjra függesztett karddal, sapkájukon a nyílból és villámból kombinált távirójelvényvel, az akkori berlini utcán szívesen látott alakok voltak. Az egyenruhában azonban sem az utcán, sem a vendéglőkben nem hódolhattak az

akkor még rossz szemmel nézett dohányzás szenvedélyének.

A berlini központi táviróállomás nagy napja 1853 őszén köszöntött be, mikor azt IV. Frigyes Vilmos király és felesége meglátogatták. Ebből az alkalomból a Berlin—Köln—Aachen, valamint a Berlin—Breslau—Oderberg vonalakat a hozzájuk csatlakozó s Londonig, illetőleg Bécsig vezető külföldi vonalokhoz kapcsolva tartották üzemben. Öfelségeik nagyon meg voltak elégedve a látottakkal, mert a király ez alkalommal Bunsen londoni német követvel lépett távirati összeköttetésbe, a királynét pedig egyidejűleg Bécsből Zsófia főhercegnő üdvözölte. Az uralkodópárnak a hivatalból való távozása előtt egészen váratlanul a frankfurti vonal is jelzett és a következő közleményt adta le: „Ici Paris, les ministres Persigny et Martin se trouvent au bureau et se donnent l'honneur d'envoyer à sa Majesté le roi de Prusse les compliments de l'empereur Napoléon“. (Itt Páris, Persigny és Martin miniszterek itt vannak a hivatalban s Poroszország királya öfelségének tisztelettel küldik Napoleon császár üdvözlését.) Mindeddig senki sem tudta, hogy Franciaországnak is van üzemben olyan készüléke, mely a német vonalakkal összeköttetésbe hozva, levelezésre alkalmas. Ugyazintén azt sem tudták megállapítani, hogy a porosz királyi pár által a berlini táviróhivatalba tervezett látogatásnak híre, hogyan jutott el Párisba.

Ujabb nagy napra ébredt a berlini táviróhivatal 1854 tavaszán, mikor egyik napon 100 kimenő és 40 érkezett táviratot dolgoztak fel (napjainkban 100.000 távirat körül mozog a napi teljesítmény). E nagy napon a hivatalban megjelent Schmückert vezérpostamester, kinek kíséretében az összes minisztériumok főtisztviselőinek küldöttsége is résztvett s megcsodálták a technikának ezt a csodálatos teljesítményét.

Az ifjú táviróintézmény erős ellenségének bizonyult a sok kis német államocska. A 16 kis államban, illetőleg szabad városban ugyanis önálló táviróigazgatások működtek, ahol pedig ilyenek nem voltak, az államok felségjogukat erősen érvényesítették. A nehézségek főleg a vonalépítés terén mutatkoztak.

A német-osztrák táviróegyesület (mely 1850 óta működött) a német táviróigazgatásokat szerződéses alapon kapcsolta össze, az északnémet szövetség (1866) pedig, mely a távirót, mint közös szövetségi intézményt szervezte meg, annak szerves egységét teremtette meg. Ezután a német táviró már gyorsan fejlődött. Az 1850. évi 2000 km. vonalhosszból 1870-ig 80.000 km. lett s az

évi táviróforgalom 30.000-ról 7 millióra, a táviróhivatalok száma 25-ről 1000-re emelkedett. Magát a berlini központi táviróhivatalt ennek következtében nagyobb s a forgalom fejlődésének megfelelő helyiségekbe kellett áthelyezni. A Französischestrasse 33. szám alatti új központi táviróhivalt 1878 november 18-án Stephan birodalmi postaminiszter hatalmas beszéd kíséretében Helmholtzknak, Siemensnek, valamint számos más akkori német és külföldi kiválóságnak a jelenlétében adta át hivatásának.

A Stephan által a világ szívkamrájának nevezett berlini központi táviróhivatal ettől kezdve gyorsan emelkedett fel arra a színvonalra, melyen napjainkban áll. 1918-ban ismét új otthont kapott az Oranienburgerstrasseban, ahol ezidőszerint is van s ahová csodájára jár az egész világ. Akik a hivatal jelenlegi hatalmas méretű gyorstáviróüzemét látják, alig tudják elképzelni, hogy 80 év előtt milyen is volt ez a pompás nagyüzem. (T. P. 1930. 20.)

Új távirókábel Belgium és Lisszabon közt. A belga kormány és az Italkábel társaság közt legutóbb megállapodás létesült egy La Panne (Belgium) és Lisszabon közt fektetendő 2800 km. hosszú tengeralatti távirókábel építésére. Lisszabonban a kábel csatlakozna az Italkábel társaság észak- és délamerikai transatlanti kábelhálózatához. Az új összeköttetés üzembehelyezése a közeljövőben várható. Az új kábelen percenként 1400 betűt lehet továbbítani.

(J. T. 1930. 10.)

Kanadában a táviró, kábel és rádiótáviró bruttó bevételei 1929. évben 16,526.441 dollárra rúgtak, ami az 1928. évi eredménnyel szemben 10 százalékos emelkedésnek felel meg. A kanadai hivatalok, valamint a Kanada és az Egyesült-Államok közt váltott táviratok száma 1929-ben 18,129.973 darab volt, vagyis egymillió darabban több, mint a megelőző évben. (J. T. 1930. 10.)

Brüsszel és Páris közt a belga és francia igazgatás új távbeszélőkábel fektetését tervezi. A két várost ezidőszerint összekötő vonalak ugyanis Európa legerősebben igénybevett összeköttetései közé tartoznak, amennyiben Brüsszel és Páris közt naponta 1300 beszélgetést váltanak. (J. T. 1930. 10.)

Nápoly és Szicília közt távbeszélő kábelt építenek. Mult számunkban közöltek kiegészítéseként a Journal Télégraphique legújabb számában foglaltak alapján jelentjük, hogy az olasz kormány és a Standard érdekeltségi körébe tartozó „Societa Italiana Reti Telefoniche Interurbane“ olasz társaság közt kötött szerződést legközelebb jóváhagyva az olasz király. A szerződés értelmében Nápoly és

Szicília közt 11,400.000 dollár költséggel a nevezett társaság megépíti a távbeszélő-kábelt.

Amint arról már megemlékeztünk, az olasz távkábel építkezés 1924-ben kezdődött a Milano—Torino—Genova távkábel építésével, mely befejezéséhez közeledik. Az új szerződés Nápoly és Palermo közt ugyancsak pupinizált kábel fektetését tervezi, melynek Bari (adriai part), valamint Messina és Caltanissetta felé volna elágazása, összesen 1200 km. hosszúságban, 47.000 pupincsevél és 17 erősítőállomással. A tervezetben a messzinai szorosban fektendő tengeralatti kábelszakasz is benne van.

A kábelt magát, valamint az alkatrészek legnagyobb részét Olaszországban a Standard társaság utasításai szerint a nevezett társaság állítja elő.

A hatalmas program megvalósítása az International konzernbe tartozó olasz vállalatoktól több évre terjedő nagy erőfeszítést követel. (J. T. 1930. 10.)

Németországban a távbeszélőállomásokat rövidesen elektromos írógépekkel szerelik fel, melyek az előfizetők számára lehetővé fogják tenni úgy az írott, mint a szóbeli közlemények váltását. A német posta vezetősége ezidőszertint fontos kísérleteket végeztet ezen a téren s az előfizető a gépre bízhatja távbeszélőn leadott közleményét akkor is, ha az az egyén, akivel beszélni óhajtott, nincs is jelen a készüléknél. Ha ugyanis az illető visszajön, egy készülék figyelmezteti, hogy vegyen tudomást arról a közleményről, melvet távollétében a gép számára felvett. (J. T. 1930. 10.)

Hongkong és Canton közti távbeszélő távkábel fektetésére létesített megállapodást a cantoni városi tanács a hongkongi távbeszélő társasággal. A kábel hossza 110 mértföld lesz s azon egyidejűleg 30 beszélgetést lehet majd folytatni.

(J. T. 1930. 10.)

Lisszabonban az angol-portugál távbeszélő társaság automatikus távbeszélő-üzemet rendezett be. (J. T. 1930. 10.)

Braziliában a rádióelektromos szolgálatok ellátására a „Radio International de Brazil” társaság kapott 10 évre koncessziót. A társaság az „International Telephone and Telegraph Corporation” affiliált vállalata. A koncesszió értelmében a társaság megépíti az országban a rádióelektromos állomásokat s saját kezelésében lebonyolítja Brazília nemzetközi rádió, táviró és rádió-távbeszélő forgalmát. Az állomásokat oly módon építik, hogy azok az északamerikai és európai, valamint az „International” érdekeltséghez tartozó délamerikai táv-

beszélő állomásokkal való távbeszélgetések folytatására alkalmasak legyenek. A rádió-távírószolgálatot az Egyesült-Államokkal a sayville-i Mackay rádióállomás közvetítésével bonyolítják le, Argentínával, Columbia köztársasággal, Peruvál, valamint Brazília különböző vidékeivel pedig az International érdekeltég délamerikai rádióállomásai útján. A tíz év elteltével a koncesszió meghosszabbítható. (J. T. 1930. 10.)

A japán képtávírószolgálat Tokió és Osaka közt megkezdte működését.

Oktató rádióhírdemő Angliában. Az angol iskolai rádióhírdemő központi tanácsa, mely neves tanárokból és más tanügyi előkelőségekből van összeválogatva, az iskolamesterek számára ajánlásokat adott ki, melyekben a rádióhírdemő útján végzett oktatás hasznosságát ismerteti. Ezek értelmében az oktató rádióhírdemő a szaktanárok által adott oktatást nem helyettesíti. Célja a tanulók serkentése, valamint első kézből jövő oly utasítások adása, melyeket az egyes iskolák maguk nem szerezhetnek meg. Gyakorlati alapon a tanács 15 ajánlást állapított meg és terjesztett elő. Egyúttal ismerteti az oktató rádióhírdemő ezidőszertint állapotát.

(J. T. 1930. 10.)

Francia Indokínában, Saigonban a rádió-állomást a trópusi régiók gyakori légköri zavaraira való tekintettel rövidhullámrendszerre alakították át. Az állomás 40 és 90 méter közti hullámokon dolgozik.

(J. T. 1930. 10.)

Gépkocsira szerelt új rádióhírdemő adóállomást helyeztek üzembe Salzburgban. Az adóállomás az autó teljes sebességgel való haladásakor is végezheti leadásait. Az autó első útján Ausztria legmodernebb hegyi útjait járta be s menetközben ismertette a különböző vidékek leírását, sporteseményeket, nemzeti ünnepeket, valamint a menetközben érintett ipartelepeket.

(J. T. 1930. 10.)

Németország és Svédország közt új távbeszélőtávkábelt fektettek. Ebből az alkalomból a német postaminiszter s a svéd táviró vezérigazgató kölcsönösen üdvözölték egymást.

A 120 km. hosszú tengeralatti távkábelszakaszt, mely Stralsundot és Malmöt köti össze, a „Feltén és Guillaume Carlswerk A. G. Köln-Mülheim” cég készítette. A kábelben 170 ér van, melyből 84 áramkör és egy rádióátviteli áramkör képezhető. Ezzel a teljesítménnyel a kábel az eddigi német-svéd kábeleket mind felülmulja. A kábelt nemcsak a német-svéd kölcsönös forgalomban, hanem az európai nagytáv-

ságú távbeszélő forgalomban is használni fogják. (D. V. 1930. 40.)

Newyork város távbeszélőforgalma. A newyorki távbeszélő társaság igazgatójának közlése szerint a newyorki távbeszélőforgalom kifogástalan lebonyolításához 30.000 emberre van szükség. Ezek közül 18.000 személy a központokban van alkalmazva, melyekből a metropolisban 144 van. Éjjeli szolgálatot 2300 egyén tart. Az utolsó öt évben kereken 250.000.000 német márkának megfelelő összeget fordítottak az üzem fejlesztésére.

A newyorki hálózat közel 13 millió kilométer hosszú, vagyis a föld egyenlítőjénél 325-ször hosszabb, Newyorkban 1.678.664 távbeszélőállomás van üzemben, vagyis az Egyesült-Államok összes állomásainak (18.893.000) 9 százaléka, avagy ugyanannyi, mint egész Nagybritanniában. Áruházakban, vendéglőkben stb. 38.000 alközpont van elhelyezve.

Newyorkban naponta 7.757.000 beszélgetést folytatnak, vagyis 10 százalékát az Egyesült-Államok napi beszélgetési számának. A legnagyobb forgalom a d. e. 10—11 órák közti időre esik; ezalatt az egy óra alatt naponta 892.826 összeköttetést létesítenek.

A központok közül a „Hannover“ nevű központ van legjobban beszélgetésekkel megterhelve, mely naponta 199.636 beszélgetést kapcsol. Új központ felállításával akariák tehermentesíteni, mely központ a Wallstreet-i tőzsdebeszélgetések egy részét is átvénné. Az új központ építési költségeire 15 millió márkának megfelelő összeget irányoztak elő.

A newyorki távbeszélő névsort 1.321.000 példányban adják ki, a névsor 1640 oldalas kötet s 5 fontot nyom. A legutolsó kiadás-kor 221.000 változást kellett keresztülvizetni. (T. P. 1930. 19.)

Bizottság a rádióhírdemó zavarok elleni küzdelem támogatására. A német elektrotechnikusok szövetsége a közelmúltban bizottságot alakított, melynek célja a rádióhírdemó üzemében más elektromos berendezések által előidézett zavarok lehető megszüntetése, illetőleg a zavarok sikeres leküzdési módjának kutatása. A védőberendezések fejlesztésének és tökéletesítésének, valamint a zavarok nagyságának mérése mellett a bizottság azt is mérlegelni fogja, hogy a védőberendezéssel ellátott készülékek jelzésére továbbra is az eddigi „VDE“ jelet avagy egy megállapítandó új jelzést használjon. A bizottságban a német birodalmi posta, valamint a Reichs-Rundfunkgesellschaft mellett a német elektrotechnikai ipar központi szövetsége, a rádió-

ipar szövetsége, a német közlekedési igazgatások szövetsége, végül az elektromos művek szövetsége van képviselve.

(P. V. 1930. 45.)

Az Ausztrália és Újzéland közti rádió-távbeszélő forgalom rövidesen megnyílik.

(T. T. J. 1930. 188.)

Távírókábel Belgium és Amerika közt. A „The Telegraph And Telephone Journal“ közlése szerint a belga kormány az „Italcable“ olasz társasággal szerződést kötött egy Belgiumot Észak- és Dél-Amerikával összekötő tengeralatti távírókábel építésére vonatkozólag. A kábel első szakasza, mely Lisszabont La Panne-nál köti össze, rövidesen elkészül és üzembe kerül. E szakasz hossza 2800 km. Az új kábelen 1400 betűt lehet majd percenként továbbítani. (T. T. J. 1930. 188.)

Közvetlen rádiótávíró összeköttetés Szovjetországgal és az Északamerikai Egyesült-Államok közt. A nemzetközi távíróiroda közlése szerint Szovjetországnak és az Északamerikai Unió közt megnyílt a közvetlen rádiótávíró összeköttetés. Egy szó díja Szovjetországból Newyorkba 1.45 ar. frank.

Kanada rádiótávíró összeköttetései kiépítése a sarki régiók felé. A Reuter ottawai ügynökségének közlése szerint a Kanadából a sarki vidékekre vezető rádiótávíró összeköttetések újabban két fontos állomással bővültek. Az egyik rádióállomást Coppermine-ben a Coronation öbölben, a másikat Chesterfield Inlet-ben, a Hudson-öböl északnyugati partján állították fel. Ezzel a kanadai szárazföld körül rádiótávírólánc létesült, mely Kanada északnyugati partján az Északi Jegestengerbe ömlő Mackenzie folyó torkolatától kiindulva a Felső-tó partján fekvő Port Arthurba, onnan Copernermine-en át a Hudson's Straits Division-ba visz, majd az Atlanti Óceán keleti partjai mentén Labrador félszigetét megkerülve eléri a Szent Lőrinc-öböl állomásait, illetőleg a nagytavak rádióhálózatát. A két északi állomás építészmenyzeretét repülőgépekkel szállították a helyszínére, miután már az építőanyagot korábban Vancouverből a Behring csatornán át elszállították.

(T. T. J. 1930. 188.)

A kínai nemzeti kormány elhatározta, hogy az „Eastern“ és „Grande Compagnie des Télégraphes du Nord“ kábel, illetőleg távíró-társaságok koncesszióit, melyek az év végén lejárnak, nem újítja meg. A Reuter nankingi ügynökségének, valamint más kínai források közlése szerint, a nemzeti kormány azt is elhatározta, hogy eszentül semmiféle külföldi kormánynak, társaságnak vagy egyénnek nem ad jogot kábele-

nek a kínai partokra való vezetésére. A nankingi külügyi hivatal már utasítást is kapott kormányától, hogy erről az elhatározásról az érdekelt társaságokat, valamint a japán kormányt értesítse.

(T. T. J. 1930. 188.)

Új nagy francia rádióhírmondó adóállomás építése. Páristól 62 mértföldnyire új nagy 12 kilowattos rádióhírmondó adóállomás épül. Az állomáshoz tartozó stúdió Párisban lesz.

(T. T. J. 1930. 188.)

Távbeszélőtítok megvédése beszédtorzítás útján. A The Telegraph and Telephone Journal közlése szerint Hágából a közel-múltban Németalföldi Indiával oly módon folytattak a rádiótávbeszélő összeköttetés igénybevételével távbeszélgetést, hogy a kiejtett szavakat annyira elváltoztatott (átalakított) állapotban továbbították, hogy azokat az illetéktelenek egyáltalában nem érthették meg. A rendeltetési vevőállomáson aztán a szavakat ismét restaurálták, úgy-hogy a hívott azokat egészen jól megértette. A beszéd torzítása és restaurálása automatikusan történik, magának a berendezésnek a megváltoztatására tehát szükség nincs.

(T. T. J. 1930. 188.)

A Brit-India és Japán közti rádiótávíró forgalom felvétele tárgyában ezidőszent a Brit-Indiában tartózkodó Mr. Kuchida, a japán rádiótávíró szolgálat főnöke, az Indian Radio Telegraph Company, valamint az indiai kormány közt tárgyalások vannak folyamatban. A forgalom felvételét rövid-hullámrendszeren a jövő évben tervezik.

(T. T. J. 1930. 11.)

Irország nagyenergiájú rádióhírmondó adóállomás építésére vonatkozólag kötött szerződést. Az állomást, melyet 60 kilowattosra terveznek, Athlonban vagy Birrben, Irország közepén építik meg. Az építést a Marconi társaság végzi.

(T. T. J. 1930. 188.)

A délafrika rádóhírmondó társaság eddigi rossz üzleti eredményeire való tekintettel a délafrikai kormány elhatározta, hogy az 50 mértföldes sugarú kör kerületén kívül eső rádióelőfizetők előfizetési díját fel fogja emelni.

(T. T. J. 1930. 188.)

Rövidhullámrendszerű népszövetségi rádióállomás. A Times közlése szerint a Marconi társaság, a France t. s. f. társaság, a Standard társaság, a Telefunken, valamint a Philips hollandi társaság közt megállapodás létesült egy Genf közelében építendő rövidhullámrendszerű rádiótávíró és távbeszélő adóállomásnak az építését illetőleg, mely állomás a népszövetség céljait szolgálja. A szerződés tervezetét az érdekelt társaságok most a népszövetség főtájkára elé terjesztették.

(T. T. J. 1930. 188.)

Ausztráliában több új rádióhírmondó relais-adóállomás építését határozta el a kormány oly vidékeken, ahol a vétel nehézségekbe ütközött. Az állomások megépítésére a pályázatokat már ki is írta a kormány s abbeli reményének adott kifejezést, hogy a munkálatok kivételét belföldi vállalkozókra fogják bízhatni.

(T. T. J. 1930. 188.)

Rádióösszeköttetés Franciaország és Algír közt. A „Le Relais“ folyó évi októberi számában a következőkről olvasunk: A francia p. t. t. igazgatás a francia rádió-elektromos társaságnál jelentős anyagrendelést tett, mely a Franciaország és Algír közt létesítendő rövidhullámrendszerű rádiótávíró és rádiótávbeszélő összeköttetés megépítésére fog szolgálni.

Az új berendezés, mely 4 rádiótávbeszélő és 2 rádiótávíró áramkört fog szolgáltatni, nagyban hozzá fog járulni a Páris és az északafrikai francia birtok közti érdekek ápolásához és az érintkezés kifejlesztéséhez. Kiváló fontosságú köteleket teremt a két ország közt, melynek segítségével Algír valósággal be lesz kebelevezve Franciaországba, mivel lakói éppen úgy hozzákapcsolódnak majd a világtávbeszélő forgalomhoz, mint az anyaország lakói.

Az állomásokat Franciaországban Pontoise-ban és Noisseau-ban, Algírban, Alger környékén építik meg. Az állomások antennateljesítménye 12 kw. körüli lesz.

Az új viszonylat minden egyes adó-vevő berendezésnek egyidejűleg két távbeszélgetést és egy távíróösszeköttetést lehet majd folytatni, illetőleg fenntaranni. Ezenfelül a rádiótávbeszélgetéseket torzított állapotban fogják az adó- és vevőállomás közt továbbítani, ami a távbeszélőtítok megóvása szempontjából nagyjelentőségű s Franciaországban újdonság számba megy.

Az új összeköttetés üzembehelyezését a jövő év végére vagy 1932. elejére tervezik.

Az északafrikai távíró- és távbeszélővonalak társasága El Alia-ban, Algírban gyárat létesít a távíró- és távbeszélőüzemhez és építkezéshez szükséges anyagoknak és alkatrészeknek a helyszínén való előállítására céljából. Ez a társaság építi ugyanis az Oran—Alger—Constantine közti távbeszélő távkábelt s ugyancsak ez a társaság fogja megépíteni a Rabat és Casablanca közt tervezett kábelt is.

(Le Relais 1930. 13.)

Dr. Havas Ferenc.

Coltano az olaszok nagy rádióállomásának modern felszerelésével az új szolgáltatást a napokban nyitották meg. Nappal 16,19 m hullámot, éjjel 35,8 m hullámot használnak; a nemzetközi tengerhajózási for-

galomban az említettekén kívül a 2100 m hullámot, a segélyszolgálat céljára pedig a 600 m hullámot használja. Vételre a 17,9 m, 23,9 m és 35,3 hullámokat használja (greenwichi 21 órától 5 óráig), de ezenkívül 2100 m és 600 m hullámon is tud venni; ez utóbbit megszakítás nélkül, állandóan vételre kész. (A washingtoni nemzetközi rádiótávíró-egyezményhez tartozó Általános Szabályzat rendelkezései szerint, a veszélybe került hajók 600 méteren adják a segélykérést.)

Az olasz Közlekedésügyi-, Tengerészeti-, Légügyi- és Gyarmatügyi minisztérium megállapodása értelmében, Coltano ismeretett rádióállomása elsősorban az olasz légi- és tengeri közlekedés biztosítására szolgál. A segélynyújtás újjászervezésével kapcsolatban zónákat állapítottak meg. Ezekben a zónákban tartózkodó hadihajók, Coltanóval való rádióközlekedésük révén, segélykérés esetében gyorsan és célszerűen felhasználhatók.

Az összes kereskedelmi hajókat rövidhullámú adó- és vevőberendezéssel kell felszerelni, hogy Coltanóval állandóan közlekedhessenek.

Coltano hosszuhullámú adóját, a rövidhullámú berendezéssel még fel nem szerelt hajókkal való közlekedésre használják.

Az olasz kereskedelmi- és haditengerészeti valamennyi hajója, akár olasz, akár idegen kikötőből útraindul, azt Coltanónak rádió útján jelenteni tartozik. (F. 1930. 46.)

(Coltano Pisa közvetlen közelében fekszik és hosszuhullámon már 6—7 évvel ezelőtt is nagy rádióállomás volt s az európai országokon kívül úgy Észak-, mint Dél-Amerikával közvetlenül levelezett.)

München városa, a városhoz tartozó házakra szerelt külső antennák után 3—6 birodalmi márka díjat szed. Az „Arbeitsgemeinschaft zur Förderung des Rundfunks in Bayern“ javaslatára a városi tanács elhatározta, hogy 1931. évi április hó 1-től ezeket a díjakat már nem szedi.

Ugyancsak szednek „elismerési“ díjat Plettenberg i. W. városában olyan antennák után, amelyek közutakat vagy közttereket keresztenek. Itt szintén elhatározták, hogy 1931. évi április hó 1-től e díj szedésétől eltekintenek. (F. 1930. 46.)

A rendőrségi rádiószolgálat megszervezésével Csehszlovákiországban ezideig behatóbban nem foglalkoztak, de a legutóbbi időben ez a kérdés is előtérbe került. A rendőrség emberei részére Prágában rádiótanfolyamot nyitottak. Prága közelében fogják felállítani az adó- és a vevőállomást, amelyek kizárólag a rendőrség céljait fogják szolgálni. (PR. 1930. 188.)

Utalványtávíratnak tudvalevőleg rádióval való továbbítását általában az egész világon sehol sem engedték ezideig meg. Ujabbban, november hó 10-től, a franciák kísérletképpen megengedték, hogy egyrésztől Franciaország, Algérie és Tunisz, másrésztől Francia-Indokina és Madagaszkár közti rádiótávíró forgalomban utalványtávírat is váltassék. (PR. 1930. 188.)

Óriási teljesítményű rádióállomások Észak-Amerikában. Schenectady (WGY hívójelű) állomása 379 m hullámon 500 kilowatt teljesítménnyel dolgozik. Legközelebb Oakland rádióállomását ugyanilyen teljesítményűre fogják átépíteni. (R. We. 1930. 46.)

Ugyancsak Észak-Amerikában KDKA jelű rádióállomás 400 kw. teljesítménnyel végez kísérleteket. Az adólámpák magassága 2 méter; ezek hűtésére óránként 5 tonna hidegvizet kell felhasználni. (R. M. 1930. 370.)

Német-skandináv rádióátvitel céljaira szoleáló tengeralatti kábel fektetési munkálatait október hó végén fejezték be. A Keleti-tengerben fektetett kábel segélyével állandó műsorcsere terveznek. (R. We. 1930. 46.)

Az első japán rövidhullámú rádióhírdő-állomást már építik, még pedig német mintára. A japán rádióhírdő társaság (Broadcasting Corporation of Japan) vezérigazgatója, dr. Nakayama, nemrégiben Berlinben tett látogatása alkalmával kijelentette, hogy ha Dr. Eckener a Zepelin-léghajóval esetleg ismét Japánba repülne, a Németországnak szóló rádióüzenetét a japán rövidhullámú adóállomás már jobb eredménnyel tudná közvetíteni mint ahogy az az első alkalommal sikerült. (PR. 1930. 188.)

Még mindig „Ausztria-Magyarország“? A. Lafont-né felkereste Közép-Európában a jelentékenyebb rádióhírdő állomások és a tapasztaltokról a „Le Petit Radio“ című francia rádióújság hasábjain, folyótárgos cikkekben számol be. Az említett újság f. é. 187. számának 10. oldalán a többek között a reklám megengedett vagy meg nem engedett voltáról ír és itt írja szövegint: Ausztria-Magyarországon reklámok rádióval való közlése tilos. Úgy látszik, annyira beidegződött a franciáknál ez az elnevezés, hogy 12 évvel a világháború befejezése után még mindig nem tudták eléggé megszokni, hogy Magyarország teljesen független és önálló ország.

Az Ir szabadállam kormányja rádióhírdő-állomást rendelt a Marconi-társaságnál. Teljesítményét 60 kw-ra tervezik, szükség esetén azonban 120 kilowattig lehet

majd fokozni. Felállításának helye véglegesen még nincs megállapítva, valószínű azonban, hogy Athlone-ben fogják felépíteni; ez körülbelül Írország földrajzi középpontja. Hullámhossza 413 m lesz. Előreláthatólag 1931. év őszén fogják üzembehelyezni. (PR. 1930. 187.) (R. Wo. 1930. 47.)

A rádióelőfizetők száma Németországban 1930. évi október hó 1-én 3,241.725 (1929. évi október hó 1-én 2,843.569 volt.) (PR. 1930. 187.)

Csehszlovákországban a rádióelőfizetők összes száma 290.395. Ebből Prágának 150.904, Pardubitznak 18.752, Brúnnek 46.425, Troppaunak 35.854, Pozsonynak 27.172, Kassának 11.288 rádióelőfizetője van. Emelkedés az előző évihez képest 18,9 százalékos. (R. Wo. 1930. 47.)

Canadában ezidőszereint 79 rádióhírdő-állomás van. (RM. 1930. 370.)

Változások: Ankara a 1935 méter hullámról 1595 méterre tért át; teljesítménye 7 kilowatt.

Istanbul naponta 20 órától 22 óráig 1200 m hullámon adásait ismét megkezdte.

Tunisz már nem 1250 m, hanem 1350 méteren ad; teljesítménye 0,6 kilowatt.

Radio-Toulouse teljesítményét 15 kilowattal emelték. (R. M. 1930. 370.)

Indian Broadcasting Service körülbelül egy hónapja 49,1 m hullámon (6110 kcs) 1 kw. antennateljesítménnyel kísérleti adásokat végez 17,30-tól 18,30-ig és 20,45-től 21,45-ig hindu időszámítás szerint. (R. M. 1930. 370.)

Langenberg rádió adóállomás teljesítményét a jövő nyáron 17 kilowattól 75 kilowattal emelik. (R. M. 1930. 370.)

Rövidhullámon eredményes kísérleteket végez egy angol amatőr Clacton-on-Sea-ben. Hullámhossza 10 méter; szombatn 14 órakor, vasárnap 11 órakor 14,30 és 16 órakor ad. Jól hallották Finnországban, Egyiptomban, Rhodszia-ban és Amerikában. (R. M. 1930. 370.)

Amatőr kérelem! H. E. Whatley, lakik Hammersmith W. 6, 37. Paddenswick Road, minden vasárnap 14 és 15 óra közt 5 méter hullámon kísérleti adásokat végez. Hálás lenne annak az amatőrnek, aki a megadott fenti címre a vételeredményről öt értesíténé. (R. M. 1930. 370.)

Az „R. 101” elpusztult angol óriásléghajó rádiótávírástát az angol érdemrend rendjével tüntették ki azért, mert amikor a Beauvais mellett tönkrement léghajó roncsaiból súlyos égési sebektől borítva a véletlen folytán megmenekült, mindaddig nem engedte magát gondozás alá venni, amíg Beauvais-ből távbeszélőn a londoni légügyi minisztériumnak a sze-

rencsétlenségéről be nem számolt. (R. M. 1930. 370.)

Barcelona rádióhoz bemondót (speaker) kerestek alkalmazásra és összesen 116 jelentkezőt az állás betöltésére. Ezek közül csupán 6 jelentkezőt tartottak vissza a végleges vizsga letételére, amely vizsga a mikrofon előtt való szereplésből áll. A vizsgaosztályozást a beküldött szavazatok útján maga a rádióhallgatóság fogja végzni.

Példás büntetés. Az egyik amerikai magánrádióállomás engedélyese kíváncsi volt, mi fog történni, ha SOS vészjelet ad. A vészjelek adása úgy a hivatalos, mint a magánkörökben nagy feltűnést keltett és nagy igyekezettel akartak segítségül menni mindaddig, amíg ki nem tűnt, hogy megtévesztő szándékkal adták a vészjeleket. Erélyes nyomozás után ki is kutatták az illetőt és a bíróság 7500 dollár pénzbüntetésre és azonnal megkezdendő hat hónapi fogszázbüntetésre ítélte. Amire kíváncsi volt, megtudta. (R. We. 1930. 47.)

Esperantó rádió van üzemben Ausztrália Melbourne városában. Egy társaság kizárólag az esperantó nyelv terjesztése céljából, rövidhullámú rádióadómállomást állított fel. A közvetítés nyelve kizárólag esperantó. Az állomás hívójele VK3CA. Címe: Williamstown, I., Vera Street. Melbourne, Australie. (R. We. 1930. 47.)

Strasbourg francia új nagyadó megnyitása f. évi november hó 11-én végre tényleg megtörtént. Ez első alkalommal Mozart „Requiem”-jét közvetítették. Néhány szóval elmondott bevezető beszédében közölte a bemondó, hogy az új állomás felavatását az elesettek emlékének szentelik és ezért kezdték meg működésüket Mozart Requiem-jével.

Velthem-lez-Louvain új belga rádióállomás október elejétől kísérleti adásokat végez, minden kedden 12 órától 14 óráig 338,2 m és 508,2 m hullámon. A teljesítmény 15 kilowattig fokozható. Az üzemtartó rádiótársaság a vételmegfigyeléseket a következő címre kéri küldeni: Société Belge Radioélectrique, 66, Chaussée de Ruysbrock, Forest-lez-Bruxelles. (F. 1930. 47.)

Saigon (Indo-Kina) 49 méter hullámon majdnem minden nap hanglemez-műsört ad 20 órától. Ugyancsak 49 méteren dolgozik Nairobi (Kelet-Afrika) rövidhullámú állomás is. (F. 1930. 47.)

Sottens és Münster (Svájc) nagyadók munkálatai annyira előrehaladtak hogy üzembehelyezésüket 1931. évi február havára tervezik. (R. Wo. 1930. 47.)

Teész Frigyes.

HIREK

Nouvelles.

Marconi márkit, a drótnélküli táviró feltalálóját, az olasz királyi akadémia tagjává választották. A hír a nagy feltalálónak az egész világon elszórt számos barátját bizonyára örömmel tölti el, újabb tanujelét látván ebben a nagy férfiú megbecsülésének. A kitüntetés annál értéke- sebb, mert az az olasz nép és annak népszerű királya részéről történő elismerését jelenti az olasz föld nagy szülöttje érdemeinek.

A kitüntetést az olasz királyi akadémia szeptember hó 19-iki ülésén megejtett szava- zás előzte meg, melynek eredményeként Mussolini miniszterelnök két dekrétumot terjesztett a király elé aláírás végett; az egyik Marconinak az akadémia tagjai közé való felvételét mondotta ki, a másik pedig felajánlotta neki az akadémia elnökségét, mely Tittoni eddigi elnöknek egészségi okokból történt lemondása következtében megüresedett. A két dekrétumot a király haladéktalanul aláírta s ki is hirdette.

Marconi 1914 óta tagja az olasz szená- tusnak, 1929-ben pedig megkapta a márki címet. Számos olasz és külföldi kitüntetés birtokosa, köztük az angol király által adományszórt Victoria-rend nagykeresztjének is, melyet még 1914 júliusában kapott.

(M. R. 1930. 24.)

Az egyiptomi táviróigazgatás gyásza. Ali Ibrahim, egyiptomi táviró vezérfel- ügyelő, az egyiptomi igazgatás egyik legki- válóbb főtisztviselője, elhunyt. A megbol- dogult képességeit kivált azok tudják ér- tékelni, kiknek a washingtoni nemzetközi rádiótáviró értekezleten alkalmuk volt az ő hatalmas munkateljesítményét megcsó- dálni.

(J. T. 1930. 10.)

Esperanto rádióhírdondó állomás Ausztráliában. Melbournei közlés szerint ott egy társaság az esperanto nyelv ter- jesztése érdekében rövidhullámrendszerű rádióhírdondóállomást építtetett, mely adásait kizárólag esperanto nyelven végzi. Az állomás hívójele VK3CA. A társaság címe Melbourne, Williamstown I. Vera Street, Australia.

(D. V. 1930. 42.)

Képtáviróforgalom megnyitása Németor- szág és az Északamerikai Egyesült-Államok közt. November hó 16-án Németország és az Északamerikai Egyesült-Államok közt megnyílt hivatalosan is már a képtáviró forgalom. A képtáviratok az összes német táviróhivataloknál feladhatók s azok az Egyesült-Államok bármely rendeltetési he- lyére szólhatnak. Newyorkon túl a képtáv- iratokat légi postával szállítják díjmentesen.

A forgalom lebonyolításában német oldalon a berlini, frankfurti (Majna) és müncheni nyilvános képtáviróállomások, brit oldalon a londoni képtáviróállomás vesznek részt. London és Newyork közt a képtáviratokat rádiótáviróval továbbítják.

A képtávirási díj 165 pfennig négyzet- centiméterenként díjminimum 150 négyzet- centiméter díja, vagyis táviratonként 247.50 birodalmi márka. (Amtsblatt des Reichs- postministeriums 97.)

A Vatikánváros távbeszélő berendezése. A Vatikánváros postai berendezéseinek üzembehelyezése gyors ütemben követik egymást. Az önálló postai szolgálat 1929 augusztus 1.-én kezdődött.

A táviró szolgálatot 1929 november 25-én a vatikáni önálló táviróhivatal meg- nyitásával vették fel.

Egy év mulva 1930 november hó 18-án egy áramindító fogantyú lenyomásával nyitotta meg a Pápa a Vatikánváros táv- beszélő központját.

A központot az International Telephone and Telegraph Corporation társaság ter- vezte és építette. A Vatikánvárosnak ugyanis önálló távbeszélő hálózata van, melynek interurban összeköttetéseiről a ró- mai városi helyközi távbeszélő központ gondoskodik az olasz díjszabás díjtételei- nek alkalmazása mellett. A 800 állomásra méretezett automata-távbeszélő központ a Belvedere palotában van elhelyezve, itt történt az ünnepélyes bekapcsolás is.

Délelőtt 11 órakor az építető társaság képviselői már egybegyűlve várták a Pá- pát, aki a Vatikánváros kormányzója és a „pápai posták vezérigazgatója“ Massimo herceg és más főméltóságok kíséretében pontosan meg is jelent. Behn, az Interna- tional Telephone and Telegraph Corpora- tion elnöke röviden vázolta a központ műszaki berendezéseit. Felemlítette azokat a nagy nehézségeket, melyekkel az építés alatt kellett megküzdeniök. Ugyanis főleg arra kellett roppant nagy figyelmet fordí- tani, hogy a vatikáni palota majdnem min- den egyes falát borító felbecsülhetetlen ér- tékű műalkotások, mint Michelangelo és Rafael műremekai, kárt ne szenvedjenek.

A modern technika e pompás alkotásá- ért és a gondnal végzett munkálatokért a Pápa elismerését fejezte ki az építető tár- saságnak és a központ tüzetes megtekintése után 1 óra hosszat tartó magánkihallgatá- son fogadta a társaság elnökét, Behn urat, kit ez alkalommal a Szt. Gergely lovagrend nagykeresztjével tüntetett ki.

Ho.

KÖNYVSZFMLE.

Bibliographie.

Cenni sulla legislazione telegrafica italiana. (Az olasz táviró törvényhozásra vonatkozó útmutatások.) E címen Giuseppe Gne-
menek, az olasz táviróigazgatás főfunkcionáriusának tollából Rómában, az „Istituto Poligrafico dello Stato (libreria)” kiadásában 97 oldalas szakmunka jelent meg.

Mivel Olaszországban a távirómonopóliumra, a táviróvonalak és berendezések létesítésére, védelmére, a díjszabásra, a díjmentességre, a hivatalos titokra stb. vonatkozó törvényes rendelkezések nincsenek még rendszeres műben s egységes szöveggel összegyűjtve, Gnome József munkája nagy hiányt pótol, mikor ezeket a törvényes és adminisztratív rendelkezéseket egy kötetbe foglalva, rendszeresen csoportosítva, az érdekeltek számára könnyen hozzáférhetővé teszi. A mű kivált azok számára nagy érték, kik hivatásuknál fogva gyakran szorulnak rá ennek a kodifikált anyagnak a tanulmányozására.

A szerző az összegyűjtött anyagot a következőképpen csoportosította: I. A távirómonopólium s az az alól való kivételek. II. A nemzetközi kábel- és rádióösszeköttetésekre vonatkozó egyezmények. III. Vonalak építése és hivatalok megnyitása; a vonalak, kábelek, hivatalok és személynzet védelmére vonatkozó rendelkezések. IV. Belföldi és nemzetközi díjszabás; a távirólevelezésre vonatkozó szabályok; táviró díjmentesség; a Stefáni ügynökség szolgálata; távirószolgálat háború esetén. V. A távirótitok és annak védelme; kivételek a távirótitok sértetlensége alól. VI. A táviró igazgatás magánjogi felelőtlensége; felek közti peres ügyek a táviratokban előforduló hibák és csonkításokból kifolyólag.

A mű utolsó hetedik fejezete 11 szakaszból álló távirótörvénytervezetet foglal magában, Ennek alapjául az a tervezet szolgált, melyet 1911-ben Ciraolo ugyancsak Gnome közreműködésével állított össze, s mely az olasz posta-, táviró- és távbeszélőszolgálat újjászervezésének tervezetét kidolgozó bizottság jelentésének 4-ik kötetében volt ismertetve. Gnome vállalkozott e tervezet újbóli ádolgozására és megjelentetésére.

(J. T. 1930. 10.)

Zur Betriebswirtschaftslehre der Post, Telephraphen und Telefhonebetriebe. (Szemlények a posta, táviró és távbeszélő

üzemgazdaságtanához) címen dr. J. Buser berni főpostaigazgatósági osztályfőnök 68 oldalas szakmunkát írt, mely a svájci postavezérigazgatóság gazdasági hivatalának kiadásában jelent meg. Ára 1 sv. frank.

(J. T. 1930. 10.)

Szerkesztői üzenetek.

Communications de la Rédaction.

Nagy Jenő, postaforgalmi díjnok, Budapest. Pénzbedobásra működő és bérmentesítésre alkalmas automata felállítására vonatkozó gondolata nem új, mert a multban ezzel többen foglalkoztak, illetőleg kísérleteztek. Legutóbb pl. Vida Béla, a nemrég elhunyt hajdunánási postamester is. Ily automaták felállítása — amennyiben ez a kérdés műszaki üzembiztonság szempontjából meg is oldható — a jelzett műveletek elvégzéséhez szükséges komplikált szerkezetre való tekintettel, igen költséges és így nagyarányú beruházást kívánna, anélkül, hogy attól a postaszolgálatra, avagy feladókra számottevő gyakorlati előnyt várhatnánk. A levélpostai küldemények bérmentesítése ugyanis jelenleg általában postabélyeggel történik, melyet feladó bármely dohányárudában könnyen megszerezhet és bérmentesített küldeményét levélszekrény útján is minden nehézség nélkül feladhatja. A tervezett automatánál minden egyes küldemény feladása külön műveletet kívánna, ami az ilvmódon történő feladást felette megnehezítené. Tömeges feladásra tehát ilyen automata teljesen alkalmatlan. Mint-hogy továbbá az automata csak egy értékre működik, az automata útján való feladás nagymértékben korlátozva is van. E körülmények egyáltalán nem alkalmasak tehát arra, hogy automata útján való feladást a felekkel megkedveltesse és azt népszerűsítse. Az automata útján feladott levelezésből tehát nagy forgalom alig várható s így az automatikus betűzés a gyűjtőpostahivataloknak munkamegtakarítást alig jelent. Ezzel szemben azonban az automatába dobott pénzek összegyűjtése és ellenőrzése a várható eredménnyel arányban nem álló munkamegterhelést okozna. Ennélfogva felvetett gondolatát gyakorlati szempontból megvalósítandónak nem tartjuk. A szolgálat javulására irányuló törekvése és buzgó-sága azonban elismerést érdemel.

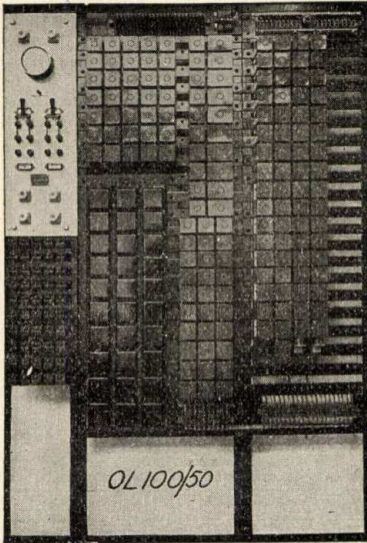
„ERICSSON“

MAGYAR VILIAMOSSÁGI RT.

BUDAPEST

Fehérvári-ut 70.

Tel.: I. 454-55, Lá. 4-55.

50 vonalas, 100-ig bővíthető auto-
matikus kapcsoló.

Gyártmányaink mindinkább
közismertté váló sajátosságai:

1. Megbízható működés.
2. Minimális karbantartási költség.
3. Tetszetős külső és gondos belső kidolgozás.
4. Versenyképes árak.

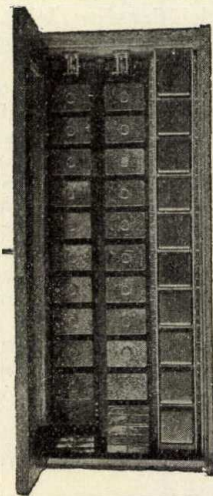
Az 1930. év újdonságai:

**Automatikus házi telefonbe-
rendezések 12-1000 vonalig.**

Allami csatlakozás 4 fővonalig.

billentő gombos készülékekkel.

Alközpontok 100 vagy 1000 vonalig bővíthető rendszer szerint. Házi és kimenő állami kapcsolások kezelő nélkül. Bejövő hívások fogadására és továbbítására manuális vagy félautomatikus közvetítő be-
rendezés. Teljesen automatikus vidékiköz-
pontok és hálózatok, interurbán forgalom-
ban is kezelő nélkül, bármely vonalszámra.

24 vonalas kapcsoló.